

Fra LARS årsmøte 2008

- *NORR møte i Finland*
- *Ryggmargsskaderegisteret*
- *Rammeplan, prioriterte innsatsområder i 2008*
- *Fargerikt jenteseminar*
- *LARS Øst/Oslo Årsmøte*
- *Utilgjengelig idyll*
- *Åkrasanden*
- *Etablering av kampanjefilm*
- *Etablering av informasjonsmateriell*

*Les mer
om andre saker
inne i bladet*

www.lofric.no

25 års jubileum

Sommer, Sol og LARS

LARS har nå avholdt sitt årsmøte i Bergen. Det var flott å se at så mange delegater fra de fleste lokallag stilte på årsmøtet. Årsmøtet behandlet sine ordinære saker som valg og nytt styre ble valgt. Jeg benytter anledningen i så måte og takker for tilliten for fortsatt verv som styreleder. Utover det var det gledelig å se de forskjellige lokallagsdiskusjoner med idéoverføringer som ble ytret på årsmøtet. Jeg personlig tror det er viktig at vi samarbeider på tvers i organisasjonen vår for videre idéutvekslinger, her kan møteprotokoller fra møter som lokallagene har være et godt verktøy for videreformidling av pågående saker til andre lokallag. Jeg oppfordrer derav at vi blir flinke til å distribuere informasjon mellom oss.

I forhold til lokallag er det også en glede å kunne informere om at LARS Rogaland som lenge har godt for halv maskin nå har fått et nytt interimstyre. Steinar Pettersen har sagt seg villig til å være styreleder, så takk til ham og andre i LARS Rogaland for at de ville ta på seg disse verv. Per Langeland fortjener også en spesiell takk for koordinering av det første møtet.

Hovedstyret og representant fra Sunnaas sykehus HF var nylig på laboratorium besøk hos professor Joel Glover og medarbeidere på Domus Medica i Oslo. Her hadde forskerne lagt ned et stort arbeid i forberedelser før vi kom og vi fikk se og høre om de spennende grunnforskningsforsøkene de utfører på ryggmargsskader. Det er nok ikke så mange som er klar over det, men hva professor Joel Glover og hans medarbeidere utfører i forhold til grunnforskning på ryggmargsskader med blant annet stamceller så er dette "frontier research" i verdensklasse. Det er bare så synd av våre bevilgende myndigheter ikke kan støtte denne flotte forskningen godt nok, men det får LARS prøve å hjelpe til med i vårt videre arbeide. Takk til Joel Glover og medarbeidere for at vi fikk komme og besøke dem.

Jeg var nylig på NORR møte i Helsingfors i Finland. NORR er et nordisk samarbeidsforum for ryggmargsskadde organisasjoner i Norden. LARS trakk seg ut fra dette samarbeidet tidligere, men nå kan det se ut som om vi ønsker å delta for fullt videre, må først godkjennes av vårt hovedstyre, men forslag fra oss til NORR om å arbeide for "Nordiske Ryggmargsskade Dager" falt i god smak. Les mer om dette også i egen artikkel i bladet.

LARS sammen med Sunnaas sykehus HF ønsker å etablere en kampanjefilm for forebygging av trafikkuulykker blant yngre bilførere. Vi søkte Gjensidigestiftelsen om midler tidligere i år og de syntes vår ide for en kampanjefilm var så god at de ønsket å støtte prosjektet med kr. 1,5 millioner, så takk til Gjensidigestiftelsen.

LARS har også i år søkt om midler til flere prosjekt. Til Helse og Rehabilitering har vi sendt syv søknader via LARS. Et samarbeidsprosjekt mellom LARS og Spinalenhetene er "Å leve med ryggmargsskade". Vi håper på godvilje for alle våre søknader.

Ellers har LARS hovedstyret og LARS lokallag vært aktive i den senere tid, mer om planlagte konferanser og artikler rundt forskjellige temaer kan leses i bladet.

Ønsker med dette alle; LARS tillitsvalgte, LARS medlemmer, alle de som arbeider på Spinalenhetene, våre samarbeidspartnere, NHF og andre som støtter oss en riktig fin sommer.

Leif Arild Fjellheim

patetra

Innhold

Leder	side 3
LARS kontaktpersoner	side 4
LARS konferanser	side 5
LARS Årsmøte i Bergen	side 6
Ryggmargsskaderegisteret	side 8
Rammeplan, innsatsområder '08	side 10
Laboratoriumbesøk	side 12
Foredragsserie fra IMB	side 16
Råd og tips - Coloplast	side 17
Omvisning på St. Olavs Hospital	side 18
NORR møte - Helsingfors, Finland	side 20
NHF ledersamling	side 23
Lydboklansering på Sunnaas	side 24
Astra Tech Informerer	side 25
Stolthetsparaden!	side 29
Fargerikt jenteseminar	side 30
LARS Øst/Oslo Årsmøte	side 32
Utilgjengelig idyll	side 34
Åkrasanden, nå tilgjengelig	side 38
Kampanjefilmprosjekt	side 41
Å leve med RMS, prosjekt	side 43
Aktivitetmøte på Sunnaas	side 46
Dialogmøte på Sunnaas	side 48
Utdanningsstipender	side 49
Østlandssamlingen	side 50

Foreningen arbeider ut fra følgende formålsparagraf:

"Landsforeningen skal ivareta ryggmargsskaddes interesser, og spre informasjon om følger av ryggmargsskade, til alle. Foreningen skal dessuten arbeide for at ryggmargsskade får et best mulig behandlingstilbud og en best mulig livskvalitet. Arbeidet for å forebygge ryggmargsskader skal også prioriteres".

Her er LARS - lokallag og kontaktpersoner

LARS Agder

Tom Atle Steffensen
Lillejordet 27, 4621 Kristiansand
Tlf. 38 01 61 81 - Mob 952 20 498
E-post: to-atlst@online.no

LARS Buskerud/Vestfold

Arve Kristoffersen
Ulland, 3614 Kongsberg
Tlf. 32 76 20 50 - Mob 418 27 001
E-post: arv-kri@online.no

LARS Hedmark

Svein Bjørklund
Bringebærveien 35, 2200 Kongsvinger
Tlf. 901 79 276
E-post: svein@east.no

LARS Hordaland

Svein Arne Vabø
Mangerbua 33, 5911 Alversund
Tlf. 56 35 20 44 - Mob 922 09 218
E-post: s-vab@frisurf.no

LARS Møre og Romsdal

Jan Ove Harsjøen
Skoglia 1, 6265 Vatne
Tlf. 70 21 36 42 - Mob 959 13 235
E-post privat: jo-harsj@online.no

LARS Rogaland

Steinar Pettersen
Kollehølen 18, 4353 Klepp Stasjon
Tlf. 51 42 38 26 - 51 42 66 70
E-post privat: steinar.pettersen@kleppnett.no

LARS Trøndelag

Steinar Mikalsen
Tlf. 74 09 59 17 - Mob 917 00 948
E-post: steinar.mikalsen@ntebb.no

LARS Oppland

Gerd Kongslie
2920 Leira i Valdres
Tlf/Fax: 61 36 23 53 - Mob 900 82 490

LARS Øst/Oslo

Thomas Ulven
Solstadlia 66, 1395 Hvalstad
Tlf. 66 90 11 79 - Mob 918 15 751
E-post: tulven@online.no

Hovedstyret

Leder

Leif Arild Fjellheim
Veamyr 77, 4276 Vedavågen
Tlf. 52 82 99 66 - Mob 911 44 728
E-post: lei-fje@online.no

Nestleder

Anne-Margrethe Nyhus
Dr. Dedichens vei 48, 0675 Oslo
Tlf. 22 81 38 57 - Mob 901 63 464
E-post: am-nyhus@online.no

Økonomileder

Ole Johan Grimstvedt
Veiteborveien 51, 4250 Kopervik
Tlf., privat 52 85 14 40
Tlf., arbeid 52 85 46 05
Mob 916 80 048
E-post: ogrimstv@online.no

Styremedlem

Øystein Nesse
Brekkenmyra 26, 5382 Skogsvåg
Tlf., privat 55 15 05 48
Tlf., arbeid 55 52 67 00
Mob 959 31 999
Fax 55 15 05 49
E-post: onesse@online.no

Styremedlem

Ole Arne Sætervik
Malme, 6445 Malmefjorden
Tlf. 71 26 51 43 - Mob 481 38 004
E-post: oleas@start.no

1. Varamedlem

Elisabet Berge
Lindebergåsen 5 C, 1071 Oslo
Tlf. 22 32 18 88 - Mob 916 68 323
E-post: elisabet@acwall.no

2. Varamedlem

John Karasch
Kårvåg, 6530 Averøy
Mob. 918 07 136
E-post: johkara@online.no

3. Varamedlem

Merete Klæth
Sandgata 4, 7500 Stjørdal
Tlf. 74 82 63 41
E-post: merete.kleth@ktv.no

patetra

Utgis av Landsforeningen for Ryggmargsskadde (LARS). LARS er tilsluttet Norges Handikapforbund.

Ansvarlig redaktør

Leif Arild Fjellheim

Redaksjonens adresse

Leif Arild Fjellheim
Veamyr 77, 4276 Vedavågen

Redaksjonen

Leif Arild Fjellheim (redaktør)
Tlf. 52 82 99 66 - Mob 911 44 728
E-post: lei-fje@online.no

Anne-Margrethe Nyhus (red. medarbeider)
Tlf. 22 81 38 57 - Mob 901 63 464
E-post: am-nyhus@online.no

Elisabet Berge (red. medarbeider)
Lindebergåsen 5 C, 1071 Oslo
Tlf. 22 32 18 88 - Mob 916 68 323
E-post: elisabet@acwall.no

Terje Roel (red. medarbeider)
Mob 473 00 737
E-post: tjenroel@online.no

Layout

Patetra redaksjonen

Trykk

Allservice AS, 4017 Stavanger

Abonnement

NHF/LARS
Boks 9217 Grønland, 0134 Oslo

Kontor og kontaktperson

NHF sentralt
Ellen Trondsen
LARS/Norges Handikapforbund
Boks 9217 Grønland, 0134 Oslo
Tlf. 24 10 24 00 - 24 10 24 43
E-post: ellen.trondsen@nhf.no

Hjemmesider

www.lars.no

Invitasjon til Ryggmargskonferanse 2008

FREDAG 22. – SØNDAG 24. AUGUST på Hotel Ullensvang

LARS Hordaland har også i år gleden av å invitere medlemmer, pårørende, assistenter og leverandører til en spennende og lærerik helg på Hotell Ullensvang i Hardanger.

Det er i år 24. gangen denne konferansen arrangeres.

Opplegget starter med middag fredag kl 19.00 og avsluttes med lunsj søndag kl 13.00.

Dette blir en helg hvor det er muligheter til å få med seg god faglig informasjon, samt sosialt samvær. Helgen er basert på fellessamlinger med informasjon og foredrag.

Opplegget i grove trekk

- Hovedtema: Regler, muligheter, lån og tilskudd for å tilpasse boligen for rullestol, og tilsvarende ved bygging av ny bolig tilpasset rullestol.
- Tilleggstema: Hvordan gå frem for å få seg jobb. Ref. NAV.
- Nyheter om hjelpemidler m.m.

Pris for opphold m/full pensjon fra fredag til søndag

- Dobbelrom: kr. 1550,- pr. pers
- Enkelrom: kr. 1900,- pr. pers.
- tillegg for rom mot sjø, ca. kr. 125,- pr. pers. pr. dag
- (kr 210.- / 360,- ekstra per pers. for deluxe rom)

(Prisene gjelder medlemmer, hjelpere og husstandsmedlemmer).

Påmelding innen 23. juli 2008

Alle kan melde seg på.

For mer informasjon om opplegget, ta kontakt med:

Svein Arne Vabø på tlf 56352044 eller 922 09 218. E-postadresse: s-vab@frisurf.no

Vennlig hilsen
Styret i LARS Hordaland
v/ leder Svein Arne Vabø

LARS Rogaland - Nytt interimstyre

Sandnes, Bruelandsenteret
27.05.2008 kl. 18.00

Referat fra ekstraordinært møte:
Per Langeland hadde kalt inn til møte for å revitalisere LARS Rogaland.

Det var på forhånd sendt ut innkalling til 12 medlemmer som var aktuelle til å være med i et interimstyre. 3 møtte opp, 3 meldte forfall, men var interessert i å være med.
Det ble laget et interimstyre som

ser slik ut:

Leder	Steinar Pettersen
Kasserer	Ragnar Espeland
Styremedlem	Leif Arild Fjellheim
Styremedlem	Per Langeland
Styremedlem	Per Åge Øglend
Styremedlem	Geir Inge Sivertsen
Styremedlem	Francisco Castro

Alle spurt og har samtykket.

For at laget skal bli attraktivt for medlemmene og vi skal bli kjente har det blitt bestemt at vi vil arrangere en konferanse/julebord en helg i november (23.-24.), da på St. Svithun Hotell Stavanger.

Per tar seg av hotell og konferansebestilling. Tar kontakt med NAV for forelesning om arbeid. Leif Arild vil ta kontakt med sponsorer – og foredragsholder. Leif Arild vil og se om muligheter for å søke midler fra Gjensidige og Sophies Minde. Steinar sjekker om det er en mormann til underholdning. Og vil holde kontroll at alt svivver slik det skal.

Neste styremøte blir på Bruelandsenteret i Sandnes 13. august, kl. 18.00.

LARS Årsmøte 2008

Landsforeningen for Ryggmargsskadde avholdt sitt årsmøte på Thon Hotel Bergen Airport fra 25. april til og med 27. april. Lørdagen var foredrag- og diskusjonsdag, mens søndagen var årsmøteforhandlingsdag.

Årsmøteforhandlingene

Søndag 27. april var dagen for selve årsmøteforhandlingene. Under forhandlingene var det fjorten LARS medlemmer tilstede med stemmerett, i tillegg var observatører og andre tilstede. Hovedstyreleder ønsket alle velkommen og ledet møtet frem til valg av årsmøteleder. Årsmøtet ble ledet av Anne-Berit Kolås.

Av saker som ble behandlet av årsmøtet kan det nevnes:

Årsmeldingen for 2007

Årsmeldingen ble enstemmig godkjent.

Årsregnskapet for 2007

Regnskapet godkjennes under forutsetning av ren revisorrapport. Dette i forhold til at LARS ikke hadde mottatt rapporten på årsmøtetidspunktet på grunn av eksterne forhold utenfor LARS.

Landsforeningen for Ryggmargsskadde – vedtekter

LARS Hovedstyret har ønsket å etablere egne vedtekter og har arbeidet med disse en stund. Forslag til vedtekter ble lagt frem for årsmøtet for godkjenning. Vedtektene ble enstemmig godkjent med mindre korrektur forandring. Vedtektene må til slutt godkjennes av NHFs Sentralstyre før de er gyldige. Vedtektene er sendt til NHF for godkjenning.

Rammeplan for prioriterte innsatsområder i årsmøteperioden

Rammeplanen ble enstemmig godkjent.

Valg

På valg sto; leder, nestleder, økonomileder, 2 styremedlemmer, 2 varamedlemmer, 3 til valgkomité og revisor.

I forhold til valgperioder ønsket årsmøtet å velge halve styret på hvert årsmøte for å sikre kontinuitet. Denne gang ble leder og to styremedlemmer valgt for to år. Årsmøtet ønsket også å utvide antall varamedlemmer fra to til tre.

Etter årsmøtevalgene fikk LARS denne sammensetningen:

- Leif Arild Fjellheim, enstemmig valgt som leder for to år.
- Anne-Margrethe Nyhus, enstemmig valgt som nestleder.
- Ole Johan Grimstvedt, enstemmig valgt som økonomileder.
- Øystein Nesse og Ole Arne Sætervik, enstemmig valgt som styremedlemmer for to år.
- Elisabet Berge, enstemmig valgt som 1. Varamedlem.
- John Karasch, enstemmig valgt som 2. Varamedlem.
- Merete Klæth, enstemmig valgt som 3. Varamedlem.

- Jan Kåre Stura, Simen Aker, og Svein Arne Vabø, enstemmig valgt til valgkomité.
- Nitches Revisjonskontor AS, enstemmig valgt.

Fullstendig møteprotokoll finnes på våre hjemmesider; www.lars.no

◆ LAF

Fra venstre: Anne-Berit Kolås, Årsmøteleder og Leif Arild Fjellheim, Hovedstyreleder. Foto: Anne-Margrethe Nyhus.

Bilder under, fra årsmøtet.

Foto: Anders Wall-Andersen.

Foredrag på Årsmøtet

LARS hovedstyrearbeider i året som har gått, fokusområder og pågående saker

Tekst: Elisabeth Berge

Leder i LARS, Leif Arild Fjellheim ønsket velkommen til årsmøtets første dag, og orienterte om helgens program og om at den første dagen var satt av til foredrag og diskusjoner. Han var selv første foredragsholder, og startet med en gjennomgang av formålspargrafen og fortalte at vi nå også var pålagt å ha egne vedtekter. Disse vedtektene ville bli lagt fram for årsmøtedelegatene neste dag, og det er opp til lokallagene å fremme forslag til tillegg eller endringer fram til neste årsmøte. Følgende saker ble deretter gjennomgått i foredraget:

Hva blir de viktige hovedsakene?

Helsepolitikk.

- Styrking av rehabilitering (informasjonsmaterieell etc.).
- Styrking av forskning på ryggmargsskader.
- Forebygging av ryggmargsskader.

Samfunnspolitikk.

- Universell Utforming – tilrettelegging.
- Utdanning og arbeidsmarkedet.

Likemannsarbeider.

LARS har hovedfokus på diagnose, men støtter NHF sentralt arbeid.

Hvordan vi best kan benytte Patetra

- De viktige sakene.
- Hovedstyresaker.
- LARS lokallagsarbeider.
- Artikler fra fagmiljøer.

- Spinalenhetene.
 - Innspill fra den enkelte.
- Patetra har et opplag på 1500, og sendes ikke bare til medlemmene. Helse- og omsorgskomiteen, lærings- og mestringssentre og ulike institusjoner får også bladet tilsendt. Vi tar gjerne i mot tips om andre som kan ha interesse av å motta bladet. Patetra legges også ut på våre hjemmesider.

Hvordan ønsker vi hjemmesidene?

- Hovedstyreprotokoller
- Hovedstyresaker
- LARS lokallagsarbeider
- Konferanseinformasjon etc.
- LARS informasjonsmateriale
- Lenker

Det er viktig å få lagt ut informasjon om lokale konferanser og aktiviteter, og oppgradere sidene jevnlig. Gi gjerne input på aktuelle lenker. Det ble diskusjon rundt hvordan lokallagenes nettsider skal utformes, og det er fullt mulig å legge sine lokale sponsorer på de sidene.

Hovedstyrets arbeider i 2007

- Fokus på Patetra
- Ny plattform for LARS hjemmesider
- Samarbeid med Spinalenhetene
- Helsepolitiske saker – NHF, demonstrasjon, brev o.l.
- Etablering av publikasjoner – ryggmargsskader
- Etablering av vedtekter
- Søknader om midler – økonomi – prosjekter
- Dialog med lokallagene – medlemsutvikling etc.

Det ble avholdt samarbeidsmøte for spinalenhetene på Haukeland

Universitetssykehus i september 2007, der også LARS var representert. Neste samarbeidsmøte skal være på St. Olavs Hospital. Hovedstyret i LARS besøker dessuten spinalenhetene i forbindelse med en del av sine hovedstyremøter.

Vi fikk orientering om de mange møter og konferanser der hovedstyremedlemmene har deltatt i året som gikk, og om forskningsdemonstrasjonen som var foran Stortinget. Alt dette er det fylldig rapportert om i tidligere utgaver av Patetra.

Etablering av publikasjoner – om og til ryggmargsskade i Norge. Heftet "Du er fortsatt deg" er utdatert og LARS samarbeider med spinalenhetene om å fornye informasjonsmateriellet. Det legges opp til to serier med temahefter, tilpasset ryggmargsskade og helsepersonell. Til dette prosjektet søkes det om EXTRA-midler.

TV Kampanje

- Det er søkt om midler hos GjensidigeStiftelsen for etablering av TV kampanje for forebygging av trafikkuulykker.
- En kan søke om midler til prosjekt som fremmer trygghet og helse.
- Tiltakene må være forebyggende, utviklende, engasjerende og samfunnsbyggende.
- Temaet er Vel hjem.
- 22.04 fikk vi telefon fra GjensidigeStiftelsen som sa at vi er innvilget penger til en slik kampanje!

Forts.

Foredrag på Årsmøtet

Dialog med lokallagene

- Protokoller – kommunikasjon... Flere lokallag -?- sammenlåsning av lokallag.
- Synergier og ideutvekslinger mellom lokallagene.
- Patetra – dedikerte skribenter i lokallagene?
- Hva ønsker en å arbeide med?
- Våre samarbeidspartnere og lokallagene.
- NHF Regionene og LARS Hovedstyrets rolle.

Protokoller fra lokallagenes styremøter skal sendes til hovedstyret, og gjerne også på tvers mellom lokallagene. Slik kan lokallag som sliter få nye ideer til aktiviteter og inntektsmuligheter, som legater og lignende. LARS sentralt ønsker å samarbeide med lokallagene og NHFs regionslag for å revitalisere "sovende" lokallag.

Medlemsutvikling

Pr. 31.12.07 var det 1001

medlemmer registrert i LARS.

Pr. 31.12.06 var det 719 medlemmer registrert i LARS. ◆

Leif Arild Fjellheim.

NSCIC - Nordic Spinal Cord Injury Council

I 2000 ble Nordic Spinal Cord Injury Council etablert med oppdrag om å drive Ryggmargsskaderregisteret (NSCIR – Nordic Spinal Cord Injury Registry).

Registerets inngående oppfølgingsmoduler utgjør en modell for god pleie av personer med ryggmargsskader, i første omgang traumatisk. Data både fra den akutte behandlingen så vel som i den anbefalte livslange oppfølgingen utgjør hjelp og støtte for planlegging av pleieresurser både for den enkelte pasient som for hele denne pasientgruppen. 10 kvalitetsindikatorer utgjør minimum av data som de enkelte enhetene skal rapportere til registeret for hver enkelt pasient i overensstemmelse med NSCICs årsmøte beslutninger.

Medlemmer

Sverige: Stockholm, Göteborg, Umeå, Lund-Orup, Uppsala, Linköping.

Norge: Sunnaas (Oslo), Haukeland (Bergen) og St. Olavs (Trondheim).

Island: Reykjavik.

Målet er å registrere samtlige traumatiske ryggmargsskader som innkommer til spinalenhetene samt å registrere utfall ved oppfølging med et minimum av kvalitetsindikatorer.

Registreringstilfeller: Ved ankomst til akuttsykehuset, 4 uker etter skadetilfellet, samt ved

utskriving fra avsluttet pleie. Deretter ved oppfølging år 2, 5, 10, 15, 20 osv etter skadetilfellet.

Registrering av a-traumatiske skader samt registrering av pasienter som skadet seg før registeret ble opprettet er frivillig.

Registeret revideres årlig. Synspunkter/forslag til forandringer skal være styret i hende senest 1. oktober hvert år.

www.nscic.se

-LAF

Margunn Kvernevik fra Haukeland Universitetssykehus holdt foredrag om "NSCIR - Nordic Spinal Cord Injury Registry" Det Nordiske Ryggmargsskade Registeret.
Foto: Anne-Margrethe Nyhus.

Foredrag på Årsmøtet

Organisasjonsutvikling

Tekst: Elisabet Berge

Anne-Berit Kolås, sentralstyremedlem i NHF, innledet sitt foredrag med en presentasjon av NHFs organisasjon og administrasjon, og gjennomgikk hva som var de sentrale oppgaver både i NHF sentralt og regionalt. Hun la vekt på samarbeid på tvers av lokallag og landsforeningslag, både sentralt, regionalt og lokalt, og dessuten med SAFO, som er Samarbeidsforumet av funksjonshemmedes organisasjoner, og består av Foreningen Norges Døvblinde, Norsk Forbund for Utviklingshemmede, Norges Handikapforbund og Norges Blindeforbund.

Medlemmene i LARS kan delta i kommunale råd, brukermedvirkning NAV, andre brukermedvirkningsfora kommunalt og regionalt. Det er viktig å melde fra til kommunalt lokallag, regionen eller SAFO om deltakelse/ønske om deltakelse, slik at man kan få tilbud om nødvendig opplæring/skolering og får tilsendt materiell.

Det foreligger en "serviceavtale" mellom landsforeningene og NHF på følgende områder:

- Særskilte interesseområder.
- Medlemsservice.
- Møter/konferanser/opplæring.
- Informasjonsmateriell/lagerhold/data.
- Økonomi og regnskapsføring.
- Organisatorisk arbeid.

Landsforeningene sentralt har nær kontakt med "støttefunksjoner", og kan benytte alle avdelinger for kunnskapsinnhenting. Alle lokallag har samme rettigheter/plikter i regionen, og alle lokallag er organisatorisk underlagt regionen.

Interessepolitisk utvikling:

NHF har bedt om høringsinnspill på hva som skal være hovedretningen i NHFs interessepolitisk utvikling, om organisasjonen i fremtiden skal velge en hovedretning/ett fokus i interessepolitikken og om hva konsekvensene av en slik prioritering kan bli. Er det ønskelig at organisasjonens interessepolitiske prioriteringer spisses? Hvilke "kjerneområder og merkesaker" skal organisasjonen vektlegge de neste årene i sitt interessepolitiske arbeid? Eksempler på hovedfokusområder kan være diskriminering/menneskerettigheter, likestilling, velferds- og helsepolitikken eller pasientperspektivet.

Alternative organiseringsmodeller i fremtiden:

- Bør NHF integrere diagnosearbeidet mer inn i linjeorganisasjonen for å få til en smidigere og enklere organisering enn dagens landsforeningsmodell? Bør NHF sentralt og regionalt etablere faglige diagnosegrupper, nettverk eller utvalg som har ansvaret for å drive et diagnosearbeid for bestemte medlemsgrupper?
- Er det ønskelig at NHF utvikler en alternativ modell til organisering av diagnosearbeidet sentralt og regionalt

ved å etablere utvalg, nettverk eller grupper i tillegg til dagens landsforeningsmodell, eller bør NHF omformes og organiseres som en paraplyorganisasjon for bevegelseshemmede?

- Skal organisasjonen i sin videreutvikling opprettholde regionene som formelle organisasjonsledd i fremtiden eller kan funksjonene til regionene ivaretas og utføres på en mer rasjonell måte?

PULS er et viktig satsningsområde i 2008:

Påvirkning
Universell utforming
Likestilling
Samfunn

Foredrag på Årsmøtet

LARS lokallagsarbeider, fokusområder og ideer for inspirasjon

Tekst: Elisabet Berge

Svein Arne Vabø, leder i LARS Hordaland og Jan Ove Harsjøen, leder i LARS Møre og Romsdal holdt foredrag og ledet diskusjonen om lokallagsarbeid.

Begge lokallagene har god økonomi, og spilleautomater og bingo har gitt bra inntekter. God økonomi gjør at man kan konsentrere seg om aktivitet, og det er viktig å følge med på søknadsfrister.

LARS Hordaland har ringt opp de som har falt ut av medlemslistene, og har dermed klart å øke medlemstallet mer enn de andre lokallagene. På QXL har de fått tak i billige frimerker for å holde kostnadene nede.

LARS Møre og Romsdal har årlig 3 samlinger med faglig innhold. LARS Hordaland la stor vekt på den årlige samlingen på Ullensvang i august. I tillegg har de medlemstreff på Egon i Bergen på torsdager, og annethvert styremøte avsluttes med pizza på spinalenheten på Haukeland. De arbeider aktivt med å opprette kontakt mellom nyskadde og erfarne ryggmargsskadde med tilsvarende skader.

Begge lokallagene har kjøpt inn noe idrettsutstyr til utlån, fordi 26-årsregelen medfører at mange ikke får anskaffet slikt utstyr selv. Det viktig å bruke riktig formulering i søknad om slike hjelpemidler dersom man er

over 26 år, slik at man ikke legger vekt på sport og fritid, men heller fokuserer på at hjelpemiddelet er et nødvendig og hensiktsmessig fremkomstmiddel.

Til slutt på lørdagen ble det tid til en diskusjon rundt revitalisering av lokallag. Leder Leif Arild Fjellheim spurte: "Hva ønsker medlemmene av LARS?"

Ved en eventuell sammenslåing av lokallag ble det påpekt at man må vurdere om reiseavstanden blir for stor. For mange medlemmer er personlig kontakt og tilknytning til miljøet viktig, selv om man kan finne mye informasjon på egen hånd ved hjelp av Internett. Noen fremhevet det positive i at en ansatt på spinalenheten også hadde et styreverv i lokallaget til LARS. Ellers har man også kontakt mellom spinalenhetene og LARS gjennom brukerkonsulenter, mestringsveiledere og medlemmer i brukerutvalgene. Lokallagene ble dessuten oppfordret til å benytte seg mer av NHFs regionskontorer. ◆

Jan Ove Harsjøen.

Rammeplan for prioriterte innsatsområder i 2008

- Markedsføring av landsforeningen.
- Arbeide for å sikre best mulig rehabilitering.
- Arbeide for medisinsk forskning på ryggmargsskader.
- Arbeide for bedre informasjonsmateriale om og til ryggmargsskadde.
- Arbeide for at universell utforming og tilgjengelighet blir lovfestet.
- Arbeide for at Brukerstyrt Personlig Assistanse blir et tilbud til de som ønsker og har behov for det.
- Arbeide for økt valgfrihet på sortimentet av tekniske hjelpemidler.
- Arbeide for at alle som ønsker det får et reelt tilbud om arbeid.

Foredrag av Malene Krokeide, Coloplast

Malene forklarte om nyheter til stomiopererte og brukere av kontinensutstyr. Hun informerte videre om Coloplast sitt Assistanse-magasin. Coloplast hadde utstilling hele foredragsdagen hvor en kunne studere forskjellige hjelpemidler, samt stille spørsmål.

Bilder fra Årsmøtet

Malene Krokeide

Terje Roel, Bodil Sørhøy, John Karash, Anne-Berit Kolås og Per Langeland

Øysten Nesse (bak), Svein Arne Vabø, Njål Vassnes og Simen Åker

Terje Barstad

Anne-Berit Kolås

Foto: Anne-Margrethe Nyhus

Besøk hos professor Joel Glover og medarbeideres laboratorium på Domus Medica i Oslo

Foto: Leif Arild Fjellheim og Anne-Margrethe Nyhus.

Fredag 30. mai var medlemmer av Landsforeningen for Ryggmargsskadede (LARS) og Anne-Cathrine Kraby fra Sunnaas sykehus HF på omvisning hos professor Joel Glover og hans forskergruppes laboratorium på Domus Medica, Institutt for medisinske basalfag UiO.

Tekst: Leif Arild Fjellheim

Det var en spennende omvisning på laboratoriet til professor Joel Glover og hans medarbeidere. Vi fikk en flott omvisning på laboratoriet hvor forskerne som vi kunne se, hadde gjort imponerende grundige forberedelser, slik at vi skulle få best mulig utbytte av besøket.

Før omvisningen startet med tur innom de forskjellige stasjonene forklarte professor Joel Glover om grunnforskningen de utfører på ryggmargsskader ved laboratoriet. Han forklarte om de forskjellige typer av humane stamceller de benytter i sine forsøk, det forskjellige utstyret de

benytter i forsøkene og studiene samt hva som skjer ute i verden på ryggmargsskade forskningsfronten. Hele tiden under omvisningen var det også lagt opp til at man kunne stille spørsmål, og få gode svar, så praten gikk livlig rundt forskjellige aspekt av forskning på ryggmargsskader.

Det var et flott internasjonalt team av forskere Joel Glovers lab hadde. Ved en stasjon fikk vi se Gabor Halasi utføre kirurgisk ryggmargsskade på kyllingfoster med påfølgende simulert stamcelleinjeksjon i lesjonen, mens Nedim Kasumacic og Joel Glover forklarte. Ved en annen stasjon fikk vi se og høre av Marie-Claude Perreault og Karolina Szokol

LARS medlemmer lytter til forklaringer.

Fra venstre: Gabor Halasi og Nedim Kasumacic.

Gabor Halasi.

Gabor Halasi utfører kirurgi på kyllingsfoster, mens Nedim Kasumacic forklarer. I lesjonen (ryggmargsskaden) injiserer så stamceller fra voksne humane beinmargceller inn i ryggmargen på kyllingfosteret og cellene utviklet seg til nerveceller.

hvordan en kunne studere flere nevroner samtidig i nettverk i ryggmargsforsøk.

Jean-Luc Boulland ved en annen stasjon forklarte om hvordan neuronale stamceller kunne "merkes" og injiseres i ryggmargsskader på mus og deretter studeres blant annet ved hjelp av MRI.

Anne Mette Søviknes på sin side ved en annen stasjon forklarte om RNA og DNA studier.

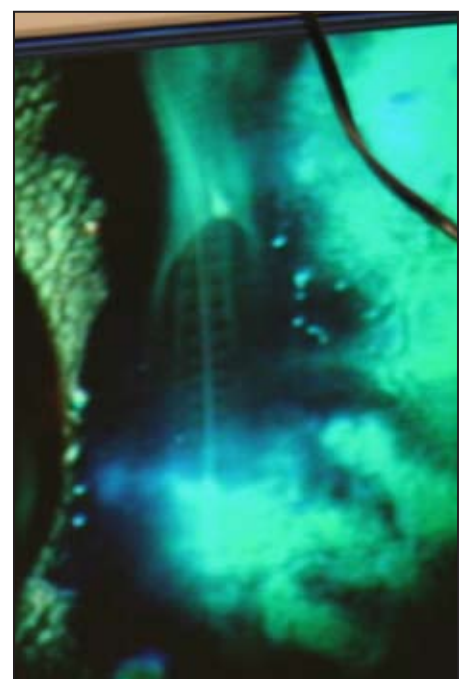
Vi fra LARS som var tilstede og representant fra Sunnaas sykehus HF syntes alle at det var en flott og meget interessant omvisning vi fikk. Det ble forklart på enkel og fin måte om kompliserte

emner. Det er fint å se at grunnforskning i verdensklasse som dette blir utført i Norge, til tross for manglende statlige bevilgninger. Tusen takk til professor Joel Glover og hans veldig hyggelige medarbeidere for at vi fikk komme. ◆

Professor Joel Glover viser på skjermen som de hadde satt opp for oss hva vi ser. Her viser han hvor ryggmargen ligger i demonstrasjonsforsøket som Gabor Halasi og Nedim Kasumacic utfører.

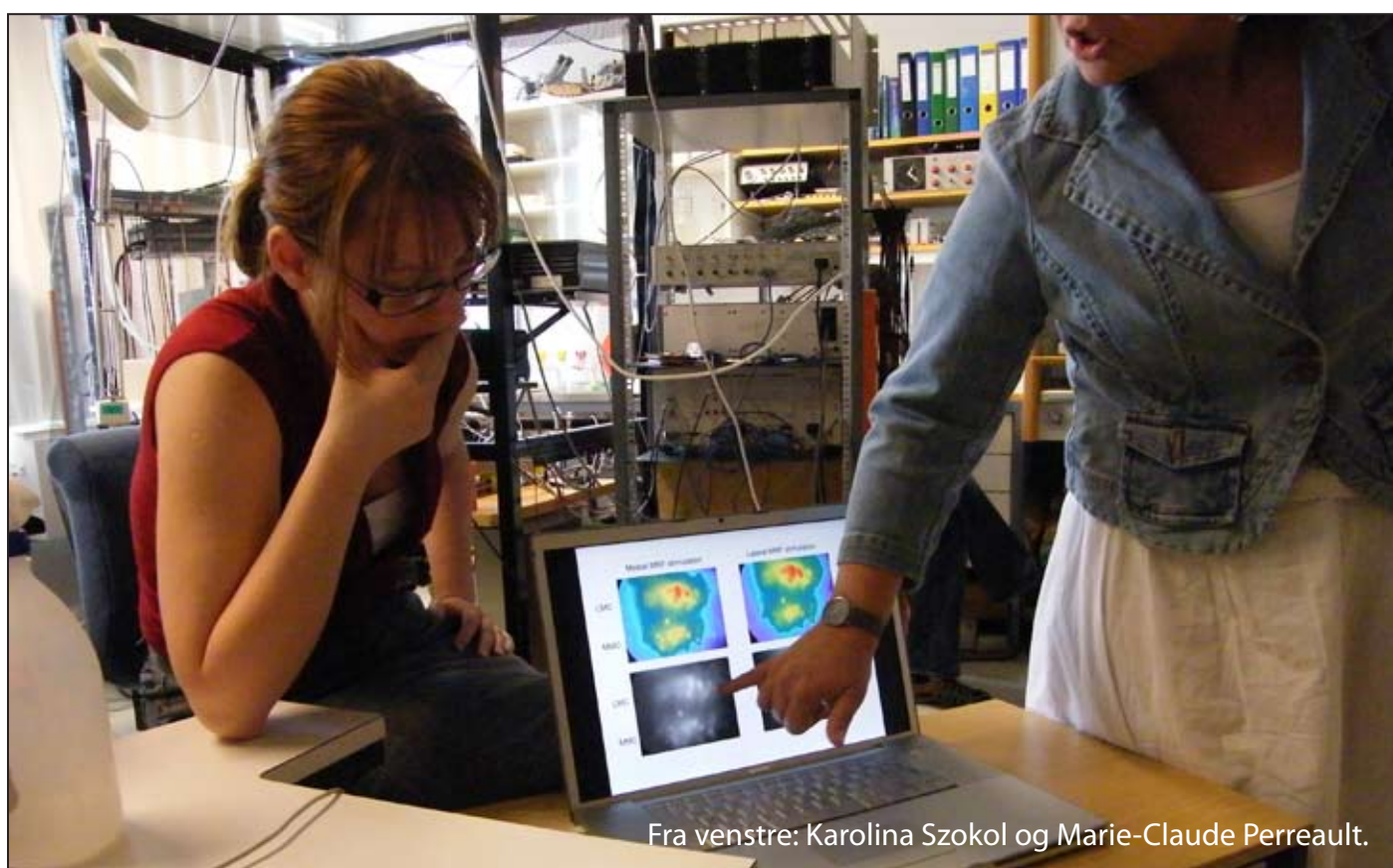
Professor Joel Glover.

Marie-Claude Perreault.

Forskergruppen bruker funksjonell bildebehandling kombinert med avanserte elektrofysiologiske fremgangsmåter for å undersøke hundreder av nerveceller i ryggmargen samtidig. På denne måten kan man finne ut hvordan nervecellene er koblet sammen og hvorvidt det er mulig å reparere koblingene etter skade, forteller Marie-Claude Perreault, mens hun også sammen med Karolina Szokol viser på skjermen nederst hva man kan se.

Fra venstre: Karolina Szokol og Marie-Claude Perreault.

Jean-Luc Boulland.

Ole Arne Sætervik og Øystein Nesse studerer kylling foster.

Jean-Luc Boulland forklarer blant annet om hvordan neuronale stamceller blir injisert i ryggmargsskader på mus, samt om teknikker for å merke celler med metall for å følge celledeling etc. på MRI.

Anne Mette Søviknes.
Ole Arne Sætervik (LARS)
ved siden.

Anne Mette Søviknes PhD i molekylær biologi forklarer om RNA og DNA. Ole Arne Sætervik fra LARS sitter ved siden av.

Foredragsserie - fra Institutt for medisinske basalfag (IMB)

Institutt for medisinske basalfag (IMB) ved UiO setter opp en ny foredragsserie for allmenheten som heter "Menneskekroppen og sykdom - ny innsikt fra biomedisinsk grunnforskning".

Denne serien er meget godt egnet for pasienter og pårørende som ønsker seg mer informasjon om fremskritt innen forskning med relevans for helsespørsmål og ulike sykdommer.

KUNNGJØRING:

Biomedisinsk grunnforskning danner grunnlaget for fremskritt innen medisin og helse. Som landets største forskingsinstitusjon innen biomedisinsk grunnforskning, ønsker Institutt for medisinske basalfag ved UiO å bringe kunnskap og forskningsnyheter ut til folk flest. Derfor lanseres det en ny offentlig foredragsserie for allmenheten, "Menneskekroppen og sykdom - ny innsikt fra biomedisinsk grunnforskning". Målet med serien er å ta opp aktuelle biomedisinske temaer og belyse dagens kunnskap og "siste nytt" innen forskning på en engasjerende og lett tilgjengelig måte. Foredragene vil også egne seg for studenter og forskere fra andre fagområder som ønsker seg et innblikk i hva som skjer innen biomedisinsk forskning. Etter hvert foredrag vil det være anledning til å stille spørsmål og prate med foredragsholderen.

Foredragene holdes onsdager kl 19.00-20.00 i Auditorium 14 i Karl Johans gt. 47, Domus Bibliotheca (Vestbygningen, bygningen nærmest Slottet), Universitet i Sentrum. Gratis entré.

Program:

11. juni Rune Blomhoff, Professor, Avdeling for ernæringsvitenskap. Kan et sunt kosthold forebygge kreft?

25. juni Terje Sagvolden, Professor, Avdeling for fysiologi. Hva vet vi egentlig om ADHD?

13. aug Joel Glover, Professor, Avdeling for fysiologi. Kan stamceller brukes til å helbrede sykdom?

27. aug Christian Drevon, Professor, Avdeling for ernæringsvitenskap. Hvorfor blir hele verden fetere?

10. sept Anne Spurkland, Professor, Avdeling for anatomi. Om vikinger, virus og vitaminer: Nye innfallsvinkler til multipel sklerose.

24. sept Joel Glover, Professor, Avdeling for fysiologi. Hvordan blir vår hjerne til? Et skaperverk av gener og erfaringer.

8. okt Terje Sagvolden, Professor, Avdeling for fysiologi. Hvorfor blir vi spilleavhengig?

22. okt Johan Storm, Professor, Avdeling for fysiologi. Hjernen - opphav til vår bevisshet og vårt verdensbilde.

5. nov Jarle Breivik, Førsteamanuensis, Leder for Forskerlinjen Er kreftgåten uløselig?

19. nov Robert Horn, Professor emeritus, Avdeling for biokjemi. Sukkersyke – når hormoner svikter.

Råd og tips

Det går mot sommer og ferietid for de fleste av oss. Vi er stadig i kontakt med brukere av våre produkter som har mange gode tips i forkant av reisen. Noen har også gode erfaringer etter at reisen i Norge eller utlandet er gjennomført.

På denne siden har vi samlet sammen noen gode råd fra brukere og helsepersonell:

- Ta alltid med ekstra katetre på reisen. Har du mer enn håndbagasje med deg, anbefales det å legge katetre i flere av koffertene/bagene, i tilfelle noen av dem forsvinner underveis.
- **SpeediCath** katetre er et godt valg på reisen. De ligger klare til bruk i sterilt saltvann. Vannkvaliteten varierer og du er ikke avhengig av sterilt vann når du skal kateterisere deg. **SpeediCath** er diskret, enkelt i bruk og tar ikke mye plass i bagasjen. Katetrene er pakket slik at de tåler både frost.
- Skaff deg et reisesertifikat som bekrefter at du må ha med produkter i bagasjen. Det sparer deg for mange spørsmål i sikkerhetskontrollen og i tollen. Produktene behandles også dermed mer diskret. Reisesertifikat fåes gratis ved å henvende deg til Coloplast.
- Dersom du synes det virker lite sikkert å sende katetre eller andre produkter i bagasjen, kan du kontakte flyselskapet som gir deg tillatelse til å ta med ekstra håndbagasje.
- Alle land fører ikke de produktene du er avhengig av. Dersom du på en eller annen måte skulle mangle produkter, ta kontakt med et lokalt apotek eller sykehus som kan hjelpe deg med å skaffe de samme eller andre produkter.
- Mye kan skje ved oppbevaring av produkter i land med høy fuktighet eller sterk varme. Det er mange som svetter mere, og som drikker mye, noe som er viktig. Husk derfor at forbruket av både katetre, urinposer, analpropper og uridomer kan øke. Norge er et land som refunderer produkter på blåresept, men dette er ikke tilfelle på alle feriedestinasjoner. NAV har ikke samarbeidsavtale med alle land, slik at refusjon er mulig på feriestedet. Husk derfor rikelig med produkter.
- **Conveen** Optima Uridomer er Coloplasts siste nyhet innen uridomer. De er laget av silikon, er svært elastiske og føles behagelig mot huden. Med en dobbel påføringstrip settes uridomet enkelt på og sitter godt. Uridomet skiftes en gang per døgn og kobles til en urinpose. Er du bruker av bleier, bør du vurdere å bruke et uridom. Det er mer behagelig og føles lettere i varmen. Informasjon om **Conveen** Optima Uridomer fåes ved å henvende seg til Coloplast.
- **SpeediCath** familien har et bredt sortiment av ulike katetre for menn, kvinner, barn og ungdom. **SpeediCath** Compact for kvinner er lite og diskret, faktisk på størrelse med en leppestift. **SpeediCath** Complete passer perfekt på reise. Det har en integrert urinpose og et kateter som ligger klar til bruk i sterilt saltvann. Er du stadig på steder med liten tilgang til toalett, kan **SpeediCath** Complete være løsningen.

Vi ønsker deg en god sommer!

Omvisning på St. Olavs

Fra venstre; Elisabet Berge (LARS hovedstyret), Terje Roel (mestringsveileder og LARS Trøndelag), Leif Arild Fjellheim (LARS Hovedstyret), Marit Kvangardsnes (avd. sykepleier), Bodil Sørhøy (fysioterapeut og LARS Trøndelag) og Ellen Marie Hatlen (enhetsleder). Foto:

Artikkel: Elisabet Berge

Iforbindelse med at årets første hovedstyremøte ble lagt til Trondheim, fikk to av oss anledning til å besøke spinalenheten på St. Olavs Hospital dagen før.

Vi startet med å ha et møte med mestringsveileder Terje Roel, avd. sykepleier Marit Kvangardsnes, fysioterapeut Bodil Sørhøy og enhetsleder Ellen Marie Hatlen. Leder i LARS, Leif Arild Fjellheim, startet med å fortelle om hovedstyrets arbeid, og vi fikk deretter orientering om spinalenheten av de ansatte på sykehuset. Et viktig tema som ble belyst, var behovet for å fornye informasjonsmateriellet om ryggmargsskader. Til dette omfattende arbeidet søkes det om Extra-midler, og det legges opp til et samarbeid med alle de tre spi-

nalenhetene i Norge for å få dette gjennomført.

Terje Roel ga oss en grundig omvisning på den tre år gamle avdelingen, og vi fikk se to av de ti pasientrommene (de disponerer i tillegg noen senger på pasienthotellet). I treningssalen møtte vi en iherdig armsyklist som heter Bjørn Vidar Solberg og er fra Lyngen i Nord-Troms. Som bildet viser er det lagt opp til at flere kan sykle samtidig i "spinning-team". Tirsdager og torsdager er det tilbud om kveldstrening fra kl. 18-20, der også de som ikke er innlagt kan delta.

Beliggenheten er helt ideell, for det er kun 1 km til bysentrum. Dette utnyttes ved at det hver onsdag hele året arrangeres utflukter til sentrum, slik at man får hyppig

trening på det som er dagligdagse gjøremål på et tidlig stadium i rehabiliteringen. Da blir ikke overgangen til livet utenfor sykehuset så stor etter utskrivelse.

På fredagskvelden møttes vi igjen for å spise middag sammen på Rica Nidelven Hotel, og praten og diskusjonen varte i mange timer, som det gjerne gjør i hyggelig lag!

*Rica Nidelven Hotel.
Foto: Leif Arild Fjellheim*

Hospital Spinalenhet

Fra venstre; Terje Roel, Bjørn Vidar Solberg og Elisabet Berge. Foto: Leif Arild Fjellheim

St. Olavs Hospital

St. Olavs Hospital i Trondheim dekker Helseregion Nord-Norge og Helseregion Midt-Norge.

Klinikken tilbyr primærrehabilitering for mennesker med skader i ryggmargen, eller som har ervervet hjerneskade. Klinikken fysikalskmedisinske poliklinikk har rygg, nakke og ekstremiteter som hovedfelt.

I fokus for behandlingen ligger tanken om det hele mennesket. Dette fordrer en individuell fysisk, mental og sosial tilnærming gjennom hele rehabiliteringsprosessen. Klinikken jobber tverrfaglig for å dekke pasientens behov for rehabilitering.

Vi har lærings- og mestrings-senter, eget trygdekontor (NAV),

og ved poliklinikken har vi et program for ryggrehabilitering i grupper (Vertbra.no)

Klinikkens aktivitet er inndelt i tre enheter:

- Avdeling for spinalskader
- Munkvoll rehabiliteringssenter
- Fysikalsk medisinsk poliklinikk med tverrfaglig ryggpoliklinikk

I tillegg har klinikken et medisinskfaglig ansvar ved Betania rehabiliteringssenter, Malvik.

Fra hjemmesidene til St. Olavs Hospital.

LARS hovedstyremøte nr. 1 - 2008, Trondheim

Utover diskusjoner rundt pågående saker og planlegging av årsmøtet kan det nevnes at Hovedstyret ønsket Terje Roel som ny redaksjonsmedarbeider i Patetra. Noe han takket ja til. Velkommen til Terje Roel.

Om en har saker en ønsker tatt opp i Patetra kan Terje eller andre i redaksjonen kontaktes. Se side 4 i dette bladet eller www.lars.no hjemmesidene for kontaktinformasjon.

NORR møte - Helsingfors, Finland

Käpylä Rehabilitation Centre
Tekst og bilder: Leif Arild Fjellheim

Nordiska Ryggmargsskadadarådet (NORR) møte i Helsingfors i Finland 3.-4. juni. LARS var representert ved hovedstyreleder, -her følger en reportasje.

NORR ble i sin tid etablert som et samarbeidsforum for de nordiske land å ha et møtested å utveksle erfaringer. NORR medlemsland har pleid å møtes en gang i året, for eksempel i forbindelse med konferanser som ISCoS/NoSCoS konferansen på Island i fjor. LARS valgte i 2005 å trekke seg ut av NORR samarbeidet da en mente at en ikke fikk nok utbytte av dette. I år valgte allikevel LARS Hovedstyret å sende hovedstyreleder (undertegnede) til NORR møtet i Helsingfors i Finland.

På møtet deltok Mikkel Bundgaard (for tiden leder av NORR samt leder av RYK, Danmark),

Ruth Antosz (PTU, Danmark), Tiina Siivonen (Invalidiliitto, Finland), Paula Mustalahti (Invalidiliitto, Finland), Jon Eiriksson (SEM, Island), Leif Arild Fjellheim (LARS, Norge) og Gunilla Åhrén (RTP, Sverige).

Møtet startet på tirsdagen (varte til og med onsdag) og ble åpnet av Mikkel Bundgaard hvor han ønsket alle velkommen. En gikk igjennom tidligere protokoller, samt at de enkelte lands organisasjonsrepresentanter gikk igjennom sine årsmeldinger, samt at en diskuterte hva de enkelte land arbeidet med av saker for øyeblikket. ESCIF (Europeisk samarbeid) ble diskutert og man ønsket at LARS skulle bli medlem av dette samarbeidet. LARS har diskutert dette i hovedstyret og for tiden ønsker vi ikke å gå inn i et ESCIF samarbeid på grunn av kapasitetsforhold, i lys av at en har mer en nok av gode saker å

fokusere på i Norge, både for å vitalisere LARS, men også fokusere på interne saker og prosjekter. LARS ønsker eventuelt å komme tilbake på et medlemskap i ESCIF senere.

I forhold til NORR og fremtidige saker for NORR foreslo LARS at NORR bør involveres i det Nordiske Ryggmargsskaderegisteret for å sikre at dette registeret kommer skikkelig opp å stå og blir så bra som mulig. NORR besluttet å se på saken til neste år, men foreslo at en i mellomtiden kan delta på registerets NSCIC møte samt at RYK undersøker hvordan det danske registeret fungerer. Den andre saken som LARS tok opp under møtet er interessant, med forslaget om å arbeide for "Nordiske Ryggmargsskade Dager". Disse dagene kan benyttes i de enkelte nordiske land for promotering av organisasjonene, spesielle dager med foredrag på

Delegater til NORR møtet

Fra venstre Paula Mustalahti (SIU, Finland), Leif Arild Fjellheim (LARS, Norge), Ruth Antosz (PTU, Danmark), Mikkel Bundgaard (RYK, Danmark), Tiina Siivonen (SIU, Finland), Jón Eiríksson (SEM, Island) og Gunilla Åhrén (RTP, Sverige). Fotograf: Jimmy Christensen.

spinalenhetene i de enkelte land, manifestasjoner, konferanser og andre prosjekt. Media kan også enklere involveres ved etablering av slike dager. NORR delegatene syntes ideen var veldig god og en besluttet at de enkelte organisasjoner tilstede på møtet tok med seg denne sak hjem for videre diskutering av forslaget med sine styrever. Om det blir Ok fra styrene kommer en arbeidsgruppe til å bli nedsatt i NORR for utarbeidelse av detaljer.

Neste NORR møte vil bli i Viborg i Danmark i under NoSCoS kongressen 3. – 6. juni 2009.

Utover det ble følgende kommentarer gitt; SEM uttrykte at det hadde vært et positivt og bra møte. RYK fortalte om en ryggmargsskaden som snart vil starte en tur med håndsykkel fra København til Nordkapp. Invalidiitto fortalte om et seilbåtprosjekt for mennesker med funksjonsnedsettelse i Spania. Jeg fra LARS uttrykte også at møtet var positivt og vil drøfte fornyet

medlemskap med hovedstyret i LARS på vårt neste møte. Vi har snakket på telefon om dette, og det skal nok gå bra. Spesielt nå da NORR har noen gode saker å arbeide med, slik som prosjektet "Nordiske Ryggmargsskade Dager".

Käpylä Rehabilitation Centre

I forbindelse med NORR møtet fikk delegatene en fin omvisning på Käpylä Rehabilitation Centre.

The Finnish Association of People with Mobility Disabilities Käpylä rehabiliteringssenter er et nasjonalt, spesial rehabiliteringssenter for mennesker med ryggmargsskader, traumatisk eller andre, hjerneskader samt slag og polio (senskader). Rehabiliteringssenteret tilbyr skreddersydde rehabiliteringsopphold, rehabiliteringskurs og programmer med mer. Medlemmene av rehabiliteringsteamene utvikler og står for forskning innen rehabiliteringsmetoder og deltar i vitenskapelig

forskning for forskjellige områder innen rehabilitering. Rehabiliteringssenteret arrangerer seminarer for helsepersonell og internasjonalt samarbeid sikrer at rehabiliteringen blir utført etter de høyeste standarder.

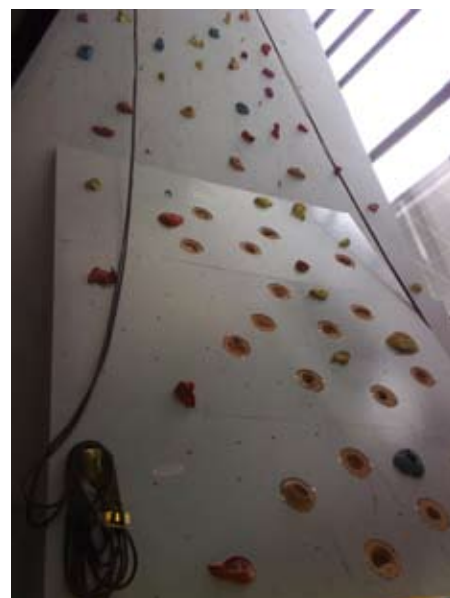
I 2002 sto Synapsia ferdig, et topp moderne rehabiliteringssenter med 75 senger. 51 enkeltrom og 17 dobbeltrom. Pekka Hattinen fra FMD som var vår guide forklarte at de for tiden har rundt 45-50 personer med ryggmargsskader innlagt ved senteret. I Finland har de kun ett senter som dette og folk fra hele Finland blir som oftest sendt hit ved ryggmargsskader. Senteret var stort, med fine lyse fasiliteter, store vide korridorer og oppholdsrom. Sengepostrommene var også topp moderne og meget bra. Se bilder i denne rapporten fra senteret (ingen pasienter tatt bilde av på bildene). Det var en fin omvisning og FMD har virkelig noe å være stolt av her.

Bilder fra Käpylä Rehabilitation Centre i Helsingfors, Finland

Fra gymnastikksalen. Benyttes blant annet til rullestolrugby.

Klatrevegg. Benyttes av paraplegikere og tetraplegikere med nok armfunksjon.

Pekka Hattinen demonstrerer treningsutstyr.

Fra bassengområdet. Lyse og fine lokaler med alle tekniske hjelpemidler som heis og annet utstyr.

Store, fine og gode oppholdsrom og korridorer.

Et av treningsrommene. Her er mesteparten av utstyret HUR, som er et finsk kompani som leverer topp trenings- og rehabiliteringsutstyr. Mye av utstyret er pneumatisk (luft) operert for gode motstands justeringsmuligheter.

Mikkel Bundgaard fra RYK Danmark prøver hansker tilpasset for forskjellig treningsutstyr. Hanskene er designet på senteret.

NHF - Ledersamling

Møteleder NHFs Forbundsleder
Elin Reinaas.

Oppsummering av samlingen mellom regionlederne – landsforeningslederne og ledelsen i NHF torsdag 6. mars 2008.

Av Arnstein Grendahl

Til stede torsdag 6. mars:
Toril Heggen Munk (innlandet), Henrik Mæland (Oslo), Johan Sundby (Øst), Kristian E. Hansen (Oslofjord Vest), Tom Atle Steffensen (Agder), Per Einar Honstad (Nord Vest), Bjørg S. Pettersen (Nord-Norge) – Leif Arild Fjellheim (LARS), Randi Nesje (LFS), Ståle Ludvigsen (HBF), Johnny Stausholm (LFN), Stein Johnsen (LFPS), Anette Simonsen (LKB), - Eilin Reinaas, Lars Ødegård, Ellen Trondsen og Arnstein Grendahl

Sak: Samhandling og samarbeid på tvers av organisasjonsledd. Forventninger og utfordringer.

Følgende innspill/stikkord kom fram:

- Vi må våge å stille forventninger til hverandre – og ikke minst realistiske forventninger til samarbeid
 - Det er ønskelig at vi finner en løsning på de administrative oppgavene til lokallagene (særlig regnskapsføring)
 - Ønskelig å jobbe prosjektert mot felles saker (PULS er et godt eksempel på dette) – Hvordan jobbe sammen med felles saker
 - Landsforeningene ønsker bedre markedsføring av landsforeningene fra NHF sin side.
 - Hva med å opprette prosjekter/utvalg på spesielle temaer hvor vi har kompetanse (fagkomiteer)
 - Viktig å beskrive hver enkelt ansatt sin funksjon, og bekjentgjøre dette på steder som er tilgjengelige for tillitsvalgte, slik at dette er kjent for sentrale tillitsvalgte
 - Også ønskelig med en enhetlig linje på hvem som betaler for representanter fra landsforeningene til årsmøter i LF når det ikke er lokallag i regionen, men kun kontaktpersoner
 - Når regionene utarbeider årlige virksomhetsplaner er det viktig at landsforeningslagene blir involvert i prosessen
 - Regionene må også prioritere møter mellom regionledelsen og ledelsen i landsforeningslagene i regionen
 - Virksomhetsplanene til de ulike organisasjonsleddene må gjøres mer tilgjengelig på Intranettet
 - Samhandling mellom region og lokallag – også av landsforeninger, bør være tema på regionsamlinger
 - Hva med aksjonsgrupper på tvers av landsforeninger?
 - Landsforeningene ønsker å bli kontaktet av hovedkontoret og forbundsledelsen vedr konkrete politiske innspill på saker som gjelder landsforeningene
 - Viktig med forventningsavklaringer fra regionkontorene til landsforeningslagene
 - Ønskelig med mer utfyllende protokoller
- LAF

Lydboklansering på Sunnaas

Dagfinn Enerly og Elisabet Berge.

Lydbokforlaget inviterte til lansering av lydboken "Så fort kan livet snu" på Sunnaas sykehus 21. mai. Boken om Dagfinn Enerly kom ut i fjor høst, og vi viser til bokanmeldelse i Patetra nr. 4 – 2007. Forfatter Jens O. Simensen, skuespiller/oppleser Dennis Storhøi og Dagfinn Enerly fortalte om samarbeidet rundt utgivelsen. På spørsmål om hvorfor akkurat Storhøi ble valgt til å lese, sa Enerly at "han har en behagelig

stemme, akkurat som meg". Det at boken nå er utgitt som lydbok, gjør at flere kan få tilgang til innholdet. I tillegg til de som av fysiske årsaker ikke kan holde en bok eller lese selv, er det mange funksjonsfriske som heller ikke leser bøker. Dagfinn Enerly fortalte meg at han selv aldri hadde lest en bok – unntatt sin egen. Lydboken veksler mellom Storhøis opplesning og Enerlys egen stemme. I tillegg får vi høre Knut

Torbjørn Eggen, Enerlys tidligere trener, og konen Mona Enerly lese forord og etterord.

Tekst: Elisabet Berge
Foto: Anders Wall-Andersen

Dagfinn Enerly og Dennis Storhøi.

Hør en god bok i sommer !

Se flere av årets nyheter på våre nettsider

lydbokforlaget.no

Kjære Patetra-leser!

25 år med omtanke

Da LoFric ble lansert i 1983 var det et resultat av at noen forskere våget å tenke nytt og annerledes. Et intensivt forskningsarbeid hadde pågått i flere år, parallelt med omfattende studier.

Fram til lanseringen av LoFric hadde permanent kateter (KAD) vært den vanligste behandlingsformen for de som ikke kunne tømme blæra på naturlig måte. Med LoFric ble RIK (ren intermitterende kateterisering) et begrep og en alternativ behandlingsform. Nå ble det mulig, selv for mennesker med store funksjonshemninger, å kateterisere seg selv på en mer bekvem måte og samtidig minimere risikoen for urinveisinfeksjoner.

Da produksjonen av LoFric startet for 25 år siden, var den i første omgang rettet mot det nordiske markedet. Eksporten skjøt imidlertid raskt fart, og i dag finnes LoFric i alle verdensdeler.

Vi har 25 års klinisk erfaring med LoFric – det eneste hydrofile kateteret som er dokumentert sikkert for lang tids bruk.

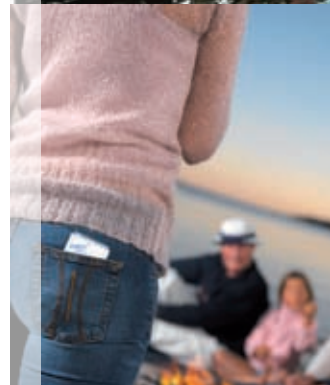
Historien slutter ikke her. Helt siden første lanseringen har produktutviklere, sammen med brukere, utviklet nye LoFric varianter for ulike behov. Flere andre nyheter er rett rundt hjørnet og fremtiden ser unektelig spennende ut for LoFric-familien!

Hvorfor bruker du LoFric?

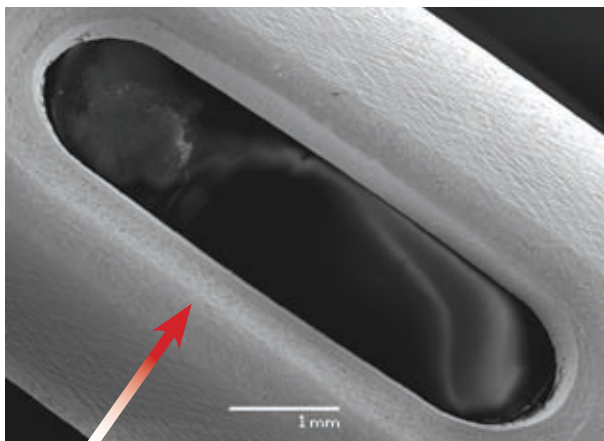
Send inn dine beste argumenter og er du med i trekningen om en premie.

Vennligst send svaret til: urologi.no@astratech.com

Vi ønsker alle en riktig fin sommer!

Nye polerte kateterøyne - hva betyr det for deg?

polert kant

Polerte SpeediCath
øyne med radial-lock
øyne.

SpeediCath kateter
Overflatebehandlet klar til bruk kateter.
Kateteret ligger klar til bruk i en steril
saltvannsoppløsning. **SpeediCath**
inneholder ikke PVC.

SpeediCath Complete
SpeediCath Complete er et
kateter med integrert urinpose
som er klar til bruk.

SpeediCath Compact
Et **SpeediCath** kateter
spesielt utviklet for kvinner.

Polerte øyne

Videreutviklingen av **SpeediCath** katetre fortsetter. De ytterste kantene på hvert øye er polert. Dette gir en mer avrundet overgang mellom øyet og katetrets overflate.

For å beskytte katetrets overflate, blir øynene polerte før **SpeediCath** katetrene overflatebehandles.

Coloplast

Coloplast Norge AS
Svovelstikka 1
PB 6287 Etterstad
0603 Oslo
Telefon 22 57 50 00
Telefaks 22 68 78 13

www.coloplast.no

Kateterøynenes profil

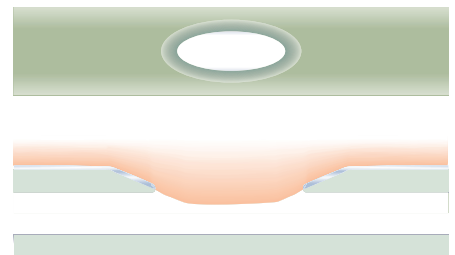
Sammen med overflatebehandlingen, katetermaterialet og kateterspissen, har kateterøynene en viktig funksjon. Riktig polering er viktig for å unngå skader på urinrørets slimhinner. Det finnes forskjellige måter å fremstille kateterøynene på.

“Båt formede” øyne

Vidt øye med konisk tverrsnitt-profil.

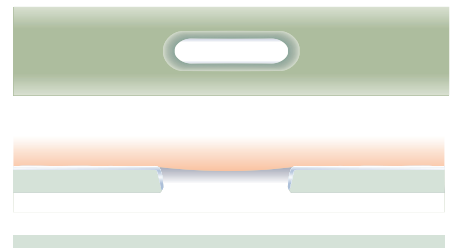
Slimhinnen trekkes inn i kateteret under inn- og utføring. Det er risiko for at slimhinnen skades dersom det er skarpe kanter på innsiden av kateterøynene.

“Radial lock” øyne

Smalt øye med vertikal 90° graders tverrsnitt-profil.

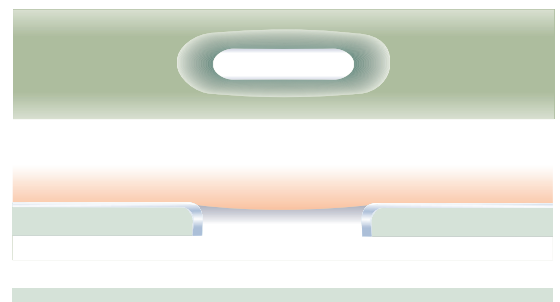
Slimhinnen legger seg inntil kateterøyet ved inn- og utføring. Det er liten risiko for at slimhinnen skades.

Polerte “Radial-lock” øyne

Smalt øye med vertikal 90° graders tverrsnittprofil og polerte kanter.

Slimhinnen legger seg på de polerte kateterøynene under inn- og utføring. Det gir minimal risiko for at slimhinnen skades.

* Fåes ikke i Nelaton Ch 06 for kvinner, barn og alle Tiemann størrelser. Det er ikke tilgjengelig noen teknisk løsning for polerte øyne på disse størrelsene.

Stolthetsparaden! 2008

Foto: Svein Arne Vabø.

Historisk mønstring av funksjonshemmede da Stolthetsparaden! 2008 gikk gjennom Oslo sentrum lørdag 7. juni. Funksjonshemmede samlet seg under slagordet Sterk! Stolt! Synlig! i paraden som gikk fra Youngstorget til Spikersuppa. Paraden ble avsluttet med overrekkelse av Stolthetsprisen! og appeller.

Sterke, stolte og synlige i Oslo sentrum

Historisk mønstring av funksjonshemmede da Stolthetsparaden! 2008 gikk gjennom Oslo sentrum lørdag. Funksjonshemmede samlet seg under slagordet Sterk! Stolt! Synlig! i paraden som gikk fra Youngstorget til Spikersuppa. Paraden ble avsluttet med over-

rekkelse av Stolthetsprisen! og appeller.

Mange glade paradedeltakere satte sitt preg på Oslo i dag under den første Stolthetsparaden! som noen gang har blitt arrangert i Norge. Dette er også den største mønstringen av funksjonshemmede noen sinne i Norge. Paraden var for og med

funksjonshemmede.

Det var mange langs Oslos paradegate nummer 1: Karl Johan som fikk se paraden som hadde reaggeband på kjerre trukket av to fjordhester, gjøglere som blåste ild og gikk på stylter, og ikke minst engasjerte deltakere. Det ble ropt slagord og båret plakater med budskap som: "Funkiser blir glade med Stolthetsparade" og "Frihet. Likheter. Brorskap".

Til høyre: Jan Kåre Stura.

-Det er viktig med en slik parade for å få oppmerksomhet, det er mange som ikke forstår at vi opplever utestengelse og diskriminering på de fleste av livets områder. Mange av de som har sett oss fra uteserveringene langs Karl Johan tenker ikke over at vi ikke kan sette oss å tar en øl i sommervarmen slik de kan. Vi kommer ikke inn med rullestolen vår og vi kommer heller ikke inn på toalettet, dette er bare ett av utallige eksempler, sier Vibeke

Marøy Melstrøm, en av initiativ-
takerne til Stolthetsparaden!

Paraden ble avsluttet med appeller av Tove-Anita Moen Flaaum fra Drammen og Aage Gjesdal fra Lunner. Begge er aktivister i Independent Living-bevegelsen i Norge og sterkt engasjerte i anti-diskrimineringsarbeid. Det var også en prisoverrekkelse der daglig leder i ULOBA Knut Flaaum overrakte Mari Storstein fra Oslo et kunstverk av Bente Larsen. Kunstverket forestilte frihetsgudinnen i rullestol. Mari Storstein fikk Stolthetsprisen! for sitt arbeid mot IPLOS-registreringen. Hun var med og laget en dokumentarfilm, der hun medvirker selv, som heter "Jakten på Sylvia B". I filmen vil hun ha statsråd Sylvia Brustad til å stå til rette for et diskriminerende og nedverdiggende offentlig registreringssystem av funksjonshemmede som Storstein selv har blitt krenket av.

-Mari Storstein er en verdig mottager av Stolthetsprisen! Hennes innsats førte til at Regjeringen har sagt at de går inn for å modere krenkende formuleringer. Det har i alle fall ført til et lite skritt i riktig retning og gjort flere oppmerksomme på forskjellsbehandlingen personer med funksjonsnedsettelser blir utsatt for, sier Marøy Melstrøm. Hun er fornøyd med lørdagens parade som samlet folk fra hele landet og vil også lage parade til neste år. ●

Fra Stolthetsparaden! 2008

Foto: Finn Ståle Felberg.

Til venstre: Svein Arne Vabø, leder av LARS Hordaland.

FARGERIKT JENTESEMINAR

Tekst: Anne-Margrethe Nyhus og Elisabet Berge. Foto: Anne-Margrethe Nyhus.

Rundt 20 forventningsfulle jenter med ryggmargsskade eller ryggmargsbrokk var samlet på Thon Hotel Oslo Airport på Jessheim lørdag 5. april. Promex Nord og Coloplast arrangerte seminaret i samarbeid med LARS Øst/Oslo.

Endelig ble det altså Østlandet sin tur. Tidligere har seminaret vært arrangert i Bergen og Trondheim. Arrangementet kom i stand takket være Merete Klæth og Malene Krokeide. Merete har forøvrig stått i bresjen for tidligere jenteseminar også, men da på nasjonalt plan. Nå valgte de å satse regionalt og det ble særdeles vellykket.

Temaet for dagen var stil og fargeanalyse, og Tone Nesse Aalén ga deltakerne en tankevekker når det gjelder hva som fremhever eller skjuler, og hun ga konkrete tips om valg av klær, smykker og sminke.

Kursleder Tone

Kirsti Hoøen

Kathrine Bråtane

Shukri Iman Said, til høyre

Selv om det kunne se slik ut, så var det ikke et kurs i klovne-maling, men det å male ett kinn rosa og det andre oransje var en effektiv måte å finne ut hvilken ”årstid” man tilhører fargemes-sig. Latteren satt løst, og deltakerne fikk også anledning til å få personlig råd og veiledning når Tone tilbød seg å sminke de som ønsket det i riktige farger tilpasset den enkelte deltaker.

I tillegg orienterte Merethe Klæth fra Promex Nord og Inger Stine Anseth, Malene Krokeide og Hanne Einarsen fra Coloplast om sine produkter. Avslutningsvis fikk vi informasjon om kurs og opplæring ved Anne-Cathrine Kraby fra Lærings- og mestrings-senteret på Sunnaas, samt at Astri Åmot Andersen og Karen Grimsrud orienterte om tilbudet ved TRS.

I løpet av seminaret lærte vi at det var viktig å bli bevisst på hva du vil at folk skal se, for det er kun 7 % av førsteinntrykket som dannes ut i fra det du sier. Resten er utseende og hvordan du oppfører deg. Noe å tenke på for LARS-gutta også? ◆

Malene Krokeide & Anne C. Kraby

Elisabet Berge & Hanne Einarsson

Årsmøte i LARS Øst/Oslo

Tekst: Anne-Margrethe Nyhus
Foto: Anders W. Andersen og Anne-Margrethe Nyhus

Årsmøtet til LARS Øst/Oslo gikk av stabelen i midten av mars. 23 stemmeberettigede medlemmer samt noen ledsagere hadde funnet veien til MOLIFT A/S sine lokaler på Alnabru i Oslo.

Firmaet Molift åpnet dørene i forkant av møtet. De stilte med teknikere, slik at de som hadde en skrue løs kunne få fikset og justert det vi hadde behov for. Det var et flott tilbud som mange satte pris på. Det ble også anledning til å studere og prøve noen av produktene som var utstilt.

Lagets leder gjennom mange år, Thomas Ulven ledet årsmø-

tet. Han ble også gjenvalgt som leder for enda en periode. Det ble også resten av styret, med små justeringer i forhold til hvem som inneher de ulike plassene. Etter årsmøtet ser styret i LARS Øst/Oslo slik ut:

Thomas Ulven – leder, Per Erik Løkkevik – nestleder. Per Stuvland – økonomiansvarlig, Anne-Margrethe Nyhus – sekretær. Terje Barstd, Elisabet Berge og Simen Aker er styremedlemmer og som vara finner vi Petter Braathen og Shukri Iman Said.

Medlemstallet i laget har økt sakte, men fortsatt kan flere bli medlem. De som ikke betaler kontingent blir slettet fra listene og det er en utvikling vi ikke liker. Årsmøteforhandlingene bød ikke på de store diskusjonene. Det som det ble snakket mest om var lagets økonomi. Den er for såvidt hva man kan karakterisere som «tilfredstillende», men det er en stadig utfordring å få til ulike arrangement på en så billig men bra måte som mulig. Et framstøt som det nå skal satses litt på er

Thomas Ulven, leder LARS Øst/Oslo.

å søke ulike legater og fond. Her kan det være noe å hente.

Etter en pause med forfriskninger så gikk møtet over i en fagdel. Denne gangen var det Lisbeth Tanum fra NAV Hjelpe-middelsentralen som fortalte om brukerplassordningen for tekniske hjelpemidler (se egen sak om brukerplass på neste side). ●

Brukerpass

Brukerpass er innført i hele landet og dette skal være med på å gi erfarne brukere av tekniske hjelpemidler større innflytelse over valg av egne hjelpemidler og raskere tilgang til service og reparasjon.

Stor egeninnflytelse

Et brukerpas gir deg større innflytelse på valg av hjelpemidler. Ordningen er rettet mot de som er erfarne brukere av ulike hjelpemidler. Tanken er at de som er helt avhengige av ulike hjelpemidler i hverdagen skal slippe å forholde seg til et unødvendig og tidkrevende byråkrati, samt lang ventetid på reparasjoner og tildeling av hjelpemiddel.

For å få brukerpas må man være over 18 år og ha kompetanse på eget hjelpemiddelbehov. Man må i tillegg være motivert for å styre prosessen selv. Er man under 18 år er det foreldre/foresatte som er aktuelle for ordningen.

Et brukerpas er en fullmakt som gir deg større innflytelse på valg av hjelpemidler. Passet gir deg tilgang til:

- Utprøving
- Utskifting
- Service og
- Reparasjon.

I tillegg forutsetter det at du har god kompetanse om eget hjelpemiddelbehov. Du må også være motivert for å være aktiv både når det gjelder:

- Anskaffelse
- Utprøving og
- Reparasjon av hjelpemidler.

Du kan ta direkte kontakt med NAV Hjelpemiddelsentral i forbindelse med valg av nytt hjelpemiddel, og du kan også bestille produkter fra bestillingsordningen selv. Du får også velge hvilke samarbeidspartnere (kommunen, leverandør eller NAV Hjelpemiddelsentral) du ønsker bistand fra i prosessen fra hjelpemiddelbehovet oppstår og til du har fått et hjelpemiddel du er fornøyd med.

Ditt valg

En avtale om brukerpas skal inngås med hjelpemiddelsentralen i det fylket man bor. Hjelpemiddelsentralen har det overordnede ansvaret for at ditt hjelpemiddelbehov blir ivaretatt. Blant de rettighetene brukerpasset gir er at du selv kan velge hvem du vil kontakte og ha bistand fra i prosessen fra hjelpemiddelbehovet oppstår til du har fått et hjelpemiddel du er fornøyd med; kommunen, en egen kontaktperson på hjelpemiddelsentralen eller leverandør.

Et brukerpas vil erstatte vedtak for de områdene det gjelder for. Passet gjelder ikke for bytte av hjelpemiddelgruppe, hvis man f.eks. skal gå fra manuell til elektrisk rullestol. I slike tilfeller må det fattes et eget vedtak.

Hvordan få brukerpas?

Brukerpass får du ved å henvende deg til hjelpemiddelsentralen i ditt fylke. Sammen skal dere komme fram til hvilke områder brukerpasset skal gjelde for. Brukerpasset vil inneholde blant annet informasjon om navn og adresse, telefon, regler for bruk av passet, og hvilke leverandører du kan kontakte. ♦

Lisbeth Tanum fra NAV Hjelpemiddelsentralen.

Utilgjengelig idyll

Trange smau, bratte trapper, brostein og gamle ærverdige bygninger. Idyll for noen. Andre må finne seg i at store deler av Bergen by er utenfor rekkevidde. Tekst: Aksel Kielland og Hilde Sofie Pettersen. Foto: Finn Arne Melhus

– **Du kjører visse gater** som du vet går. Hvor du vet det er nedsenkede fortau og lite brostein.

For rullestolbruker og student Marius Loftheim er det mer å tenke på enn hva som er den raskeste veien når han skal noe sted. Det blir mange omveier når man må ta hensyn til hvordan fortauskantene er utformet, hva gaten er belagt med, og om det er stigninger eller ujevnheter. Bergen by er tross all idyll langt fra ideell for funksjonshemmede.

Vi møtes utenfor Studentsenteret, på en dag valgt spesielt på grunn av gode værutsikter. Rullestol og regnvær går ikke så godt sammen. På tross av dette har Loftheim valgt hjembyen Bergen som studiested, og er nå snart ferdig med en bachelorgrad i informasjonsvitenskap.

Siden en bilulykke i 1993 har 31-åringen sittet i rullestol. I dag skal han ta oss med på sin vante rute hjem fra universitetet, for å gi et

innblikk i hvordan hverdagen hans er. Ruta går fra Studentsenteret til Støletorget.

– Jeg pleier å ta denne veien her jeg, sier Loftheim vel nede ved SV-fakultetet, og svinger i retningen av det som blir en flere kvartaler lang omvei.

– Det er mindre brostein og litt mindre bratt, forklarer han, og fra da av lar vi ham lede an.

4. april i år la regjeringen frem et forslag til ny diskriminerings- og tilgjengelighetslov. Lovforslaget inkluderer en egen bestemmelse som gjør det påbudt å tilpasse all virksomhet som er rettet mot allmennheten slik at den kan brukes av så mange mennesker som mulig, uavhengig av funksjonshemming. Altså etter prinsippene for universell utforming.

Det er ikke til å komme bort fra at mye av det som gir Bergen sin sjarm – de bratte trappene, trange smauene og vindskjeve

trehusene, selve det bergenske særpreget – langt på vei er synonymt med utilgjengelighet.

– Vi har sterkt fokus på universell utforming, men også på antikvariske verdier, og da blir det ofte motstridende interesser, sier Hild-Kristin Morvik som er prosjektleder for universell utforming i Bergen kommune.

Hun mener man må appellere til folks holdninger ettersom det i utgangspunktet er så dårlig plass i Bergen at man er avhengig av at folk til enhver tid tar hensyn.

I det vi skal krysse Lars Hillesgate, passerer vi to kommuneansatte som er i ferd med å legge ny brostein på fortauet.

– Mitt inntrykk er at det bare blir mer og mer brostein. Nå når de driver og pusser opp virker det som om de legger brostein der det tidligere var heller og asfalt, kommenterer Loftheim oppgitt.

Så nært, men akk så fjærnt. -Heldigvis har jeg ingen bekjente som bor i trange brosteinbelagte smau.

Det er et inntrykk han ikke er alene om.

– Brolegging, som er en bergensk tradisjon og som fremstår som hindringer for folk som bruker rullestol, er bare ett eksempel på hvordan estetiske hensyn med tanke på det bergenske særpreget går foran hensynet til fremkommelighet, sier Alf Are Skog i Norges Handikapforbund.

Hild-Kristin Morvik i Bergen kommune mener imidlertid at brostein har både negative og positive sider, og får følge av rektor ved Bergen Arkitektskole, Marianne Skjulhaug:

– Dilemmaet rundt historiske hensyn og tilgjengelighetskrav har ingen enkel utvei. Vi er avhengig av en kontinuerlig diskusjon. Det er ingen god utvei å si nei til all brosteinslegging.

Vi fortsetter sammen med Marius Loftheim over Festplassen, i retning Torgallmenningen og

Vedlikehold: Veien til helvete er brolagt med gode hensikter.

Galleriet. Han skal kjøpe et gavekort til en venn som har bursdag, og har en klar mening om hvor det er best å gå.

– Jeg går i butikker hvor jeg vet at jeg kommer inn, sier han.

Etter 15 år som rullestolbruker har han lært seg å ta visse hensyn. Det er naturlig nok ikke fritt for at han innimellom lar seg irritere.

– De stedene hvor det faktisk er heis er gjerne knappen gjemt i en krok eller vanskelig å trykke på for meg som har begrenset armfunksjon. Man spør seg jo ofte hvorfor man absolutt må ha trapper når det like så godt kan legges ramper.

I mange tilfeller hvor man fornyer gater i den hensikt å utbedre tilgjengeligheten, er det fortsatt hindringer for å komme inn på kafeer og forretninger. Det kan være snakk om bare et par trappe-trinn, eller en dørstokk som er

for høy; små ting som fortoner seg som store hindringer.

– På mange utesteder er det slik at man må inn bakinngangen, og gjerne gjennom kjøkkenet, før man kommer seg inn i selve lokalet, sier Loftheim.

Diskriminering og tilgjengelighetsloven gjelder først og fremst bygg ment for allmennheten.

Ved siden av den røde løperen. Marius Loftheim tester en av byens privateide ramper.

Private hjem er det ingen som regulerer på samme måte.

– Når jeg skal møte venner må de som regel komme til meg eller vi må møtes ute på en kafé jeg vet er tilgjengelig. Heldigvis har jeg ingen bekjente som bor i trange, brosteinsbelagte smau, sier Loftheim.

Han har på mange måter vent seg til at store deler av byen ligger utenfor hans rekkevidde, selv om det ifølge Sosial- og helsedirektoratets definisjon heter seg at "det er i møte med omgivelsene funksjonshemming oppstår".

– Vi kan ikke bare slå ned trapper, men vi forsøker å samarbeide med private huseiere der det lar seg gjøre, sier Hild-Kristin Morvik i Bergen Kommune.

Til nye bygg kan man stille krav, men når det gjelder gamle bygg er det begrenset hvilke endringer man kan gjøre.

Gavekortinnkjøpet er overstått. Den grønne mannen i lyskrysset utenfor Galleriet forsvinner før Loftheim har kommet seg over veien. Det er ikke et uvanlig fenomen.

– Det går som regel greit. Det er jo ingen som vil komme i avisa fordi de har kjørt på en rullestolbruker, ler han.

Vi går videre langs Fisketorget. Vi kunne gått langs Vågsallmenningen, men den har han lært seg å unngå.

Loftheim har også lært seg å unngå offentlig transport så godt det lar seg gjøre. Han bor i sentrum og benytter helst taxi dersom han skal lengre enn det som er praktisk i rullestol.

– Jeg vet det er enkelte busser som er tilrettelagt, men det er bare enkelte avganger på enkelte ruter. Det blir litt mye å skulle tilrettelegge dagene sine etter, sier han.

Også Norges Handikapforbund har mye å utsette på kollektivtransporten i Bergen.

– Transporttilbud med høy egenandel på taxi, Tidebusser som er tilrettelagt, men som ingen vet når kommer og går, er store hindre for fremkommelighet i Bergen by, sier Alf Are Skog.

Funksjonshemmedes fellesorganisasjon etterlyser et samarbeid mellom kommunen, fylkeskommunen, staten og Tide.

– De burde samkjøre tilgjengeliggjøringen av sentrum, også med tanke på blinde, svaksynte og hørselshemmede, som jo er min-

dre synlige grupper og dermed ofte blir glemt, sier Jens-Olav Johannesen

Marius Loftheim er snart hjemme. Vi passerer bryggen. Langs kaikanten. Den ujevne, brosteinsbelagte veien langs de tradisjonsrike skeive husene rommer butikker, restauranter og utesteder som Lofthus bare kan observere på avstand.

– *Blir du ikke sint?*

– Man blir jo litt frustrert til tider.

Men hva skal man gjøre? Jeg har jo en del års erfaring som rullestolbruker, og man blir jo lei av å tenke på hvordan alt bør være. Man lærer seg å leve med det. ●

Marius Loftheim i Bergen.

Nasjonal samarbeidsgruppe for medisinsk og helsefaglig forskning (NSG)

Nasjonal samarbeidsgruppe for medisinsk og helsefaglig forskning (NSG) er et strategisk rådgivende organ med medlemmer fra universitetene, de regionale helseforetakene, Helsedirektoratet, Folkehelseinstituttet, Kunnskapssenteret, Norges forskningsråd, høyskolen og brukerorganisasjonene. Helse- og omsorgsdepartementet og Kunnskapsdepartementet har observatørstatus.

NSG ble opprettet i 2005. Helse Sør-Øst har sekretariatsfunksjonen fram til 2009.

Leder av Landsforeningen for Ryggmargsskadede representerer SAFO som brukerorganisasjonsrepresentant i NSG..

-LAF

Informasjon fra NHF

NHF har ansatt ny helsepolitisk rådgiver (50% stilling) i administrasjonen. Hun heter Marit Røyneberg og begynner å arbeide hos oss 1. August. En vesentlig del av hennes ansvarsområde vil være å bistå landsforeningene i å bygge opp/utvikle det interessepolitiske arbeidet. NHF kommer tilbake med mer når Marit er begynt.

Vi ønsker Marit Røyneberg velkommen på laget og ser frem til et godt samarbeid.

-LAF

Pårørendeseminar ved Haukeland Spinalenhet

11. oktober i fjor ble det arrangert seminar for pårørende ved Spinalenheten på Haukeland Universitetssykehus. Da var det gått 11. måneder siden forrige seminar (nov. 06), og vi har oppnådd vårt mål om årlige samlinger.

Til seminaret inviterte vi de nærmeste pårørende til pasienter som hadde sitt første rehabiliteringsopphold ved Spinalenheten i løpet av 2007. Vi inviterte pårørende til 18 pasienter. Årets seminar bestod av pårørende til 5 pasienter, til sammen 10 personer. Av disse er 6 foreldre, 2 er ektefeller og 2 har en annen tilknytning til pasienten.

Fra Spinalenheten deltok overlege Marit Grønning, brukerkonsulent Svein Arne Vabø, sosionom Liv Doksrød og psykolog Åshild B. Fuglestad. I tillegg deltok en ryggmargsskadet mann som får jevnlig oppfølging ved avdelingen.

Programmet for seminaret var: Fysiologiske sider ved ryggmargsskade, vanlige psykiske reaksjoner hos pasienter og pårørende, samt rettigheter og støtteordninger for pasienter og pårørende. Etter hver innledning var det satt av tid til spørsmål og kommentarer. Det var også en post på programmet hvor brukerkonsulenten og tidligere pasient fortalte om egne erfaringer og svarte på spørsmål fra seminardeltakerne. I denne delen var det mest fokus på tiden etter utskriving og erfaringer med hjelpeapparatet ute. Vi hadde lagt inn flere pauser i

løpet av dagen og satt av god tid til lunsj slik at folk fikk tid til å prate sammen.

Vi fikk positive tilbakemeldinger på seminaret, både på innholdet og muligheten til å møte andre pårørende. Selv var vi svært tilfreds med at brukerkonsulenten og en tidligere pasient deltok på seminaret. Det er første gang vi har fått det til, og vi opplevde deres bidrag som både viktig og positivt.

- Åshild Berle Fuglestad.

-SAV

Tilgjengelig på Åkrasanden

Tekst og bilder: Leif Arild Fjellheim

I sommer har Friluftsrådet Vest lagt ut utrullbare matter som gjør det mulig for både barnevogner og for folk som benytter rullestol til å komme seg på Åkrasanden på Karmøy. Til høyre på bildet skimtes ei jente i elektrisk rullestol med venner.

Friluftsrådet Vest har i en periode prøvd ut utrullbare matter for rullestoler og barnevogner på Åkrasanden og nå nylig ble de franskproduserte (se neste side for informasjon) mobimattene lagt ut slik at også mennesker med funksjonsnedsettelser kan kose seg på den hvite stranda i sol ved sjøen.

Det var oppsynsmennene Bjørn Opheim og Oddbjørn Saltnes i Friluftsrådet Vest som la ut mattene som skal gjøre det enklere for blant annet rullestolbrukere å benytte seg av stranden. Mobimattene kommer fra Frankrike og koster ett tusen kroner mete-

ren, og gjør den hvite sandstranden i Åkrehamn til den eneste i sitt slag på Karmøy.

Mattene boltes fast ned i underlaget slik at de ligger skikkelig stødig og slett. Mattene er ypperlige, og det går rimelig greit å rulle på dem med manuell rullestol. Med elektrisk rullestol bør det gå veldig greit. Så langt er mattene lagt ut på den sørlige delen av Åkrasanden, men det bør ikke være problem å få lagt ut slike matter på andre deler av stranden eller andre steder på andre strender for den saks skyld. De koster en del som nevnt over, men om en går sammen for å skaffe midler bør dette kunne være en flott løsning for andre steder rundt omkring i Norge. Mattene på Åkrasanden er lagt ut via en vei som går fra parke-

ringsplass, til treramper og så til mobimattene som går helt ned til sjøen. Mattene kan trygt anbefales.

På telefon sier Andreas Dunkly fra Friluftsrådet Vest at de ønsker å følge universell tilrettelegging og at de har flere prosjekter på beddingen.

Et flott initiativ av Friluftsrådet Vest.

Mobimattene fungerer meget bra.

Treramper leder ned til Mobimat-
tene.

Overgang fra trerampene til Mo-
bimattene.

Mobimattene lagt ut på Åkrasan-
den helt ned til sjøkanten.

PORTABLE ACCESS PATHWAY

Mobi-Mat is a portable and removable rollout access pathway for pedestrians, wheelchair users, and vehicles including strollers, bicycles, ATVs, motorcycles and automobiles (maintenance and emergency).

Lightweight and Easy Installation: Mobi-Mat RecPath range of products weighs from 0.14 lbs to 0.40 lbs per square foot (0.7 kg/m² to 1.8 kg/m²). Only two people and ten minutes are required to install a 82 foot (25m) long roll.

Maintenance Free: Mobi-Mat RecPath requires little or no maintenance under normal conditions. The product can be swept with a broom, blower or high pressure power washer.

Environmentally Friendly: Removable, thus compliant with environmental regulations, Mobi-Mat RecPath prevents ground damage due to recurrent vehicle, pedestrian and bicycle traffic. It channels traffic along designated areas and protects sensitive dunes.

Rigid Corrugated Surface: Because it has great traction and is puncture resistant, Mobi-Mat RecPath can easily be installed on any type of ground (sand, pebble, gravel, grass, snow...) with minimal preparation (especially on soft and very loose sand) - without rutting.

Safe and Flexible Pathway: With Mobi-Mat there is no risk of injury or laceration from splinters or nails. Mobi-Mat conforms to the ground without cracking or creating trip hazards.

Visible Pathway - Attractive colors: Mobi-Mat Recpath is available in two colors, white and white w/ blue stripes. The white mat quickly blends into the sand, while the blue w/ white stripes provides a more visible and inviting path to users.

Very Durable: Buying a cheaper surface, requiring frequent replacement and extensive installation or maintenance, may actually end up costing more!!!

www.mobi-mat.com

Om andre i Norge er interessert i å legge ut slike matter kan en gå inn på hjemmesidene til Mobi-Mat, eller en kan også kontakte Friluftsrådet Vest på telefon 52 77 48 30 og spørre etter Bjørn Oppheim eller Oddbjørn Saltnes for å høre om deres erfaringer. ●

Assistanse

- for en enklere hverdag

Kontinenshjelpemidler er en del av hverdagen for mennesker med vannlatingsproblemer. Det er vanlig at det dukker opp mange spørsmål og tanker, både av praktisk og følelsesmessig art. Vi tror at informasjon og kunnskap kan være avgjørende faktorer for at du skal føle at du har kontroll over og mestrer din situasjon.

Mennesker er forskjellige, og behovene er unike. Det kan derfor være godt å ha noen som kan lytte og gi råd i forhold til det du har på hjertet.

Velkommen til Assistanse

Gjennom vårt dialogprogram Assistanse tilbys brukere opplæring og kunnskap om våre produkter og aktuelle tema som berører dem. Vi håper med dette å kunne bidra til større grad av trygghet og livskvalitet brukerens hverdag.

Hva er Assistanse?

- ▶ **Assistanse** - for en enklere hverdag. Et magasin som utgis to ganger i året
- ▶ **Assistanse** - møter, brukermøter om aktuelle og spennende temaer
- ▶ **Assistanse** - kundeservice som bevarer din hvendelse

Medlemskap i **Assistanse** medfører ingen forpliktelser. Vil du bli medlem, send en e-post til: assistanse@coloplast.com eller ta kontakt på telefon 22 72 06 80. Vi sender deg et eksemplar av **Assistanse** og en svarkupong. Etter innmeldingen vil du motta en liten overraskelse.

Haukeland Spinaleininga 10 år

I ti år har ryggmargsskadde hatt eit tilbod om behandling i Bergen. Her får pasientar både tidleg rehabilitering og livslang oppfølging.

Av: Hilde Sander Meling

Jubileet blir feira med eit seminar om det som skjer på avdelinga. Alt frå tydinga av spesialfunksjonane ved Nevrologikken til livskvalitet etter ein ryggmargsskade er tema som vert omtala onsdag 7.mai. Heile dagen er via til seminaret og finn stad i Olavssalen på Nevrologisk avdeling.

– Pasientgruppa vår er primært menneske som har vore utsett

for ulike typar ulykker, men det finst også dei som har sjukdomar i ryggen som gjer at dei treng behandling hjå oss, seier overlege Tiina Rekand ved Spialeininga.

Tverrfagleg

Spialeininga har både legar, fysioterapeutar, ergoterapeutar og sjukepleiarar tilsett og arbeider svært tverrfagleg for å gje pasientane ei best mogleg behandling.

– Første gang pasientane vert lagt inn hos oss blir dei gjerne her i mange månadar. Etter utskriving får dei innkalling etter eitt til to år, deretter fem år så ti år. Vi veit at for mange av pasientane våre så oppstår ikkje alle problem umiddelbart, men gjerne på eit seinare tidspunkt, fortel Rekand.

Flest unge

I løpet av året tar eininga imot 16 til 18 nye pasientar. Dei fleste er unge menneske og gjerne unge menn som er utsett for ei ulykke. Det er likevel ein trend at stadig fleire eldre kvinner skadar seg i nakken og treng behandling ved eininga.

– Høg alder i kombinasjon med skadar etter fall frå hengekøye, snubling i dørstokk eller andre tilsynelatande uskuldige hendingar, er årsaka til dette, seier Tiina Rekand.

-SAV

Kampanjefilm - fokus på trafikksikkerhet blant yngre bilførere

Bak fra venstre: Mette Mørken, Elisabet Berge, Thomas Ulven, Anne-Margrethe Nyhus, Anne-Cathrine Kraby, Øystein Nesse. Foran fra venstre: Merete Klæth og Leif Arild Fjellheim. Ole Arne Sætervik og John Karash ikke tilstede da bildet ble tatt. Foto: Tilfeldig turist.

GjensidigeStiftelsen

Etablering av kampanjefilm for å sette fokus på trafikksikkerhet blant yngre bilførere.

Landsforeningen for Ryggmargsskadde og Sunnaas sykehus HF

ønsker sammen å lage en kampanjefilm for visning i de større TV kanalene i Norge, for å sette fokus på trafikksikkerhet blant unge bilførere.

Hvert år får ca 100 nordmenn lammelser på grunn av ryggmargsskader.

Tildelt beløp: kr. 1.500.000,-
- LAF

MEDICUS PLESNER

HELSE
VELVÆRE
APOTEK

VELKOMMEN TIL MEDICUS PLESNER

VÅRE SPESIALOMRÅDER

RIK ■ Stomi ■ Inkontinens ■ Diabetes ■ Klinisk ernæring ■ Brokk
Sårprodukter ■ Støtte- og kompresjonsbehandling

VÅRE TJENESTER

- Hos oss møter du helsepersonell med spesialkompetanse
- Vi hjelper deg å finne de produktene som passer best for deg
- Personlig veiledning på telefon, klinikk eller i eget hjem
- Våre sykepleiere utfører hjemmebesøk i Oslo, Akershus, Hedmark, Oppland og Vestfold
- Varelevering over hele landet til ønsket adresse – uten kostnad
- Trygg og sikker oppbevaring av din blåresept

VI SAMARBEIDER MED LEDENDE PRODUSENTER

Vi er produktnøytrale og leverer alle produkter som dekkes på blå resept

TA KONTAKT MED OSS FOR BESTILLING OG PRODUKTVEILEDNING

RING 815 55 300

TRYGG
OPPFØLGING HOS
MEDICUS PLESNER

[illegible]

Forslag til ny diskriminerings- og tilgjengelighetslov:

Vern mot diskriminering av personer med nedsatt funksjonsevne.

- Alle har samme rett til deltakelse i samfunnet. Det krever et sterkt vern mot diskriminering av personer med nedsatt funksjonsevne, og fysisk tilrettelegging som gir alle mulighet til å benytte ulike tilbud, sier barne- og likestillingsminister Anniken Huitfeldt.

Regjeringen fremmet fredag (04.04.08) forslag til en ny diskriminerings- og tilgjengelighetslov som forbyr diskriminering av personer med nedsatt funksjonsevne. Loven skal gjelde på alle på alle samfunnsområder. Det innføres et diskrimineringsvern knyttet til manglende tilgjengelighet. Lovforslaget innebærer at Norge blir et foregangsland i Norden og blant de ledende i Europa på dette området.

Lovforslaget følger opp Syseutvalgets utredning NOU 2005: 8 Likeverd og tilgjengelighet. På enkelte områder går regjeringen lengre enn Syseutvalgets forslag. Forslaget omfatter forbud mot direkte og indirekte diskriminering av personer med nedsatt funksjonsevne, forbud mot å trakassere og å instruere andre om å diskriminere.

Lovforslaget inneholder en egen bestemmelse om plikt til generell tilrettelegging (universell utforming) av all virksomhet som er rettet mot allmennheten, for eksempel publikumsbygninger og tilhørende uteområder.

Universell utforming innebærer en likeverdig form for tilgjengelighet, slik at tilbudet kan brukes av flest mulig. Brudd på plikten til tilrettelegging vil være diskriminering, såfremt tilretteleggingen ikke medfører en uforholdsmessig byrde for den aktuelle virksomheten. Uni-

versell utforming ivaretar ikke bare personer med nedsatt funksjonsevne, men også eksempelvis eldre, personer med barnevn og mv.

- Et rettslig vern mot den diskriminering fysisk utestengelse fører til, vil sette en standard for diskrimineringsvern for personer med nedsatt funksjonsevne. Det vil bringe vernet opp på samme nivå som for andre diskrimineringsgrunnlag, som kjønn, etnisitet og religion, uttaler Anniken Huitfeldt.

Loven stiller også krav til informasjons- og kommunikasjonsteknologi (IKT). All ny informasjons- og kommunikasjonsteknologi (IKT) rettet mot allmennheten skal fra 1. juli 2011 være universelt utformet. For eksisterende IKT-løsninger foreslås en endelig frist 1. januar 2021.

- Mens IKT gjør livet lettere for de fleste av oss, ekskluderer teknologien andre. Stadig flere offentlige og private tjenester automatiseres, blant annet ved at det legges opp til bruk av internett. Mange opplever at dagens løsninger er dårlig tilpasset dem. De negative følgene av ikke å nyttiggjøre seg teknologien er økende. Å sikre tilgang til den nye teknologien for flest mulig er av stor betydning for deltakelsen i samfunnet. Offentlig sektor har et klart ansvar for å sørge for at de ulike IKT- og nettbaserte tjenestene ikke fører til nye barrierer, sier fornyings- og administrasjonsminister Heidi Grande Røys.

Et flertall av Syseutvalget foreslo tidsfrister for krav om universell utforming av nye og eksisterende bygninger og anlegg mv. Krav til nye bygninger tas inn i plan- og bygningsloven og i skjerpede krav i teknisk forskrift. Regjeringen går inn for en gradvis og prioritert tilnærming til oppgradering av eksisterende bygninger. Det åpnes for forskrifter i plan- og bygningsloven med tidsfrister for nærmere angitte bygningskategorier.

For nye transportmidler - som buss, tog, bane og skip - vil det komme

krav om universell utforming i regelverket for transport.

Det foreslås også aktivitets- og rapporteringsplikt for offentlige myndigheter, arbeidsgivere og arbeidslivets organisasjoner, både i den nye diskriminerings- og tilgjengelighetsloven og i den eksisterende diskrimineringsloven. Forslaget skal bl.a. bidra til å øke rekrutteringen av personer med nedsatt funksjonsevne. Aktivitetsplikt betyr at man skal jobbe målrettet, planmessig og aktivt med å iverksette tiltak for å oppnå likestilling og hindre diskriminering, mens rapporteringsplikt er en plikt til å rapportere om de tiltakene man setter i gang. Det innføres også aktivitetsplikt knyttet til målrettet og aktiv innsats for å fremme universell utforming i de virksomheter som loven omfatter.

- Det er behov for offensive tiltak for å inkludere personer med nedsatt funksjonsevne i arbeidslivet og samfunnet for øvrig, sier Anniken Huitfeldt.

Loven skal håndheves av Likestillings- og diskrimineringsombudet. Tidsfristene for krav om universell utforming av IKT skal håndheves av Direktoratet for forvaltning og IKT. Departementet tar sikte på at loven skal tre i kraft fra 1. januar 2009.

Pressemelding fra Barne- og likestillingsdepartementet. ●

-LAF

Individuell plan

Gjør det så enkelt som mulig. Overveldende flertall mener arbeid med individuelle planer fremmer samarbeid mellom ulike deler av tjenesteapparatet.

Individuell plan kan være vanskelig å bruke fordi den kommunale organiseringen ikke er tilpasset denne måten å yte helhetlige tjenester på.

Mange opplever god effekt ved bruk av individuell plan. Det går fram av en undersøkelse fra TNS Gallup foretatt blant ansatte i kommuner og spesialisthelsetjenesten, melder Helsedirektoratet.

Rapporten "Gjør det så enkelt som mulig" kan bestilles hos Helsedirektoratet, eller lastes ned her: www.shdir.no

-LAF

Ferietips

Et medlem av LARS Øst/Oslo har tipset redaksjonen om en reisehåndbok for Storbritannia.

VisitBritain og Tourism for All utgir reisehåndboken "Easy Access Britain" (tidligere kalt "Britain's Accessible Places to Stay") og den har tilgjengelighetssymboler for ulik grad av bevegelseshemming, synshemming og hørselshemming. I samarbeid med de britiske turistkontorene har Tourism for All innspisert og kategorisert hoteller, leiligheter, bed and breakfast-anlegg, gårder og campingplasser i henhold til det offentlige tilgjengelighetsprogrammet "The National Accessible Scheme", noe som skal være en sikkerhet for at opplysningene er riktige. Mange andre reisehåndbøker gjengir bare tilbydernes egne opplysninger, uten at de er kontrollert av utenforstående.

"Easy Access Britain" inneholder dessuten kart i farger og informasjon om steder det er verdt å besøke. Det finnes også informasjon om hvor langt det er til nærmeste pub, dersom det skulle være av interesse.

Reisehåndboken kan kjøpes av alle for £9.99 pluss forsendelse, men den er inkludert i medlemskapet i "Tourism for All UK". Da får man også spesialpris på overnattinger og "Newsletter" tilsendt. Medlemspris utenfor Storbritannia er £40.00. For mer informasjon, se; www.tourismforall.org.uk

- EB

THAILAND, HUA-HIN

Flott leilighet, 105 m², 2 soverom, 2 bad med dusj, tilpasset adgang for rullestolbrukere, fullt møblert/kjøkken m utstyr. Leil ny i -06.

Enkel adgang til 3 stk badebasseng like v leil. 50 m til stranda. Parkering i kjeller, heis, motorisert kjøretøy (tilpasset), kan følge med.

Prisantydning NOK 970.000,-

Ring for mer info: 915 45 469

Frimax.no er butikken for alle som ønsker å være oppdatert innen nyeste teknologi, foto, hobby og leker.

Vi prøver til en hver tid å være først med det nyeste.

Frimax.no gir 15% rabatt til alle LARS medlemmer.

Aktivitetsmøte på Sunnaas sykehus 22. april

Einar Enevoldsen og Erik Lillebye presenterer rullestoltennis.

Tekst: Thomas Ulven. Foto: Anne Cathrine Kraby

Den 22. april deltok omlag 60 personer i medlemsmøte på Sunnaas sykehus' avdeling RMM (Ryggmargsskadede og multitraumer, tidligere 6-posten). Temaet for møtet var å presentere ulike aktiviteter som utmerket kan drives av funksjonshemmede. Møtet ble arrangert i samarbeid mellom RMM, Lærings- og

mestringssenteret (LMS) og LARS Øst/Oslo.

Aktivitetstemaene i møtet var:

- Tennis - ved Erik Lillebye og Einar Enevoldsen fra Oslo rullestoltennisklubb.
- Armsykel (både trehjulsykler og monterbare fronter) - ved Kjetil Skåtterød, Quality-Care.

- Rugby og Seilfly - ved Mikkel Gaarder, brukerkonsulent ved RMM, Sunnaas.
- Rullestol-/kjelkepigging - ved brukerkonsulent Per Christian Brunsvik og idrettspedagog Wenche Wilhelmsen ved Sunnaas.

Det ble vist filmer og bilder, og gitt levende beskrivelser av praktiske sider av aktivitetene og ikke minst inspirerende opplevelser og sosialt fellesskap. De fremmøtte kunne prøve ut utstyret og komme med spørsmål underveis. Vi sender en hjertelig takk til hver av presentatørene, og alle interesserte oppfordres til å ta kontakt med dem, eventuelt via LARS Øst/Oslo.

Så ankom 16 pizzaer med varierende pålegg, noe forsinket, men godt. Takket være hjelp fra RMMs alltid forekommende personale fikk vi distribuert en smak til alle.

Wenche Wilhelmsen og Per Christian Brunsvik demonstrerer korrekt vinkel ved pigging.

Det ble en aktiv og hyggelig kveld, og vi får håpe at mange ble inspirert til å prøve ut noen av aktivitetene. Særlig er det visstnok flere som har tatt initiativ til å bryte tyngdeloven med et seilfly. Resten av oss finner det unaturlig og har ingen planer om å ende opp som sur nedbør.

Vi takker for å ha bli tatt varmt imot av RMM. En særlig takk til Anne Cathrine Kraby fra LMS – vi ser frem til et tilsvarende møte i begynnelsen av september, denne gang med vintervinkling. Og så gleder vi oss til å møte enda flere av dere. ♦

Gunnar Voldengen får festet en sykkelfront på rullestolen, mens Kjetil Skåtterød fra Quality-Care overvåker monteringen.

Flere av oss var skeptiske til seilflyging.

Muntert øyeblikk med Jonny Grimestad.

Ivar Sørli på vei hjemover.

En forehand demonstreres av Einar Enevoldsen.

Mikkel Gaarder demonstrerer en rugby-stol bygget for tøffe sammenstøt.

Dialogmøte

Informasjonsavdelingen og Lærings- og mestringssektoret (LMS) på Sunnaas sykehus inviterte brukerorganisasjonene til et nytt dialogmøte 27. mai. Til sammen 14 representanter fra 8 ulike organisasjoner møtte, og LARS var representert ved Thomas Ulven, leder i LARS Øst/Oslo, og undertegnede. Fra Sunnaas stilte Nina Olkvam og Turid Reite fra informasjonsavdelingen og Anne-Cathrine Kraby, Eva Hoff og Mette Mørken fra LMS.

Hovedtemaet på dette møtet var ReHabiliteringsuka, som arrangeres 6.-10. oktober (uke 41). Sunnaas ønsker innspill fra brukerorganisasjonene i forbindelse med pårørendedagen torsdag 9. oktober. Gjennom gruppearbeid ble det utarbeidet forslag til tema og praktisk gjennomføring av dagen.

Utenfor auditoriet er det planer om at organisasjonene skal stille med sitt informasjonsmateriell, orientering fra Sunnaas om tilbudene de har og utstilling fra NAV med fokus på pårørendes rettigheter. Det planlegges også at en familieterapeut skal være til stede for gi råd til de som trenger det.

Brukerutvalget ved Sunnaas syke-

hus arrangerer dessuten et seminar mandag 6. oktober. Følg med på hva som skjer i de ulike helseregionene etter hvert som programmene blir klare. Helse Stavanger står for den nasjonale åpningen av ReHabiliteringsuka 2008. ●

Tekst og foto: Elisabet Berge

PROMEX NORD AS

Våre produktområder

Kateter - Stomiutstyr
Kontinensutstyr - Sårbehandling
Støtte-/kompresjonsbehandling
Fører alle varer godkjent på blå resept

Våre tjenester

Fraktfri levering hjem over hele landet
Nøytrale forpakninger
Veiledning
Informasjon om produktnyheter
Kurs/seminarer

Promex Nord AS

Stokmov. 2 - Postboks 400
7501 Stjørdal
Tlf. 74 80 12 13 - Fax: 74 80 12 14
E-post: promexnord@ktv.no - www.promexnord.no

Stiftelsen Sophies Minde - Utdanningsstipender

For fem-årsperioden 2008 til 2012 vil stiftelsen årlig dele ut Studiestipend for studenter med bevegelseshemninger. Stiftelsen ønsker å stimulere til at personer med bevegelseshemninger tar høyere utdanning. Studenter på bachelor- og/eller mastergradsnivå kan søke om stipend på inntil kr. 36 000 pr år. Stipend gis med inntil tre år for bachelorstudiet, og inntil to år for masterstudiet. Studenter som pga bevegelseshemningen trenger lengre tid enn normalt til å gjennomføre studiene, kan søke om stipend på inntil kr. 85 000 pr år inntil to år ut over den tiden lånekassen gir stipend eller lån.

Generelt

Søknad om studiestipend innvilges for ett år ad gangen. Utbetalingen av stipendiet er tredelt. Første utbetaling skjer ved studieårets begynnelse, andre utbetaling så snart stiftelsen mottar bekreftelse på at andre semester er påstartet. Siste utbetaling skjer når stiftelsen får bekreftelse på at studieåret er gjennomført enten ved karakterutskrifter eller på annen bekreftet måte.

Søknadsfristen er 15. august hvert år i perioden 2008 tom 2012.

Les mer på: www.ssm.no

-LAF

Velkommen til

FunkisBil

... brukte tilpassede biler til rullestolbrukere

Telefon: 928 67 296

[Hjem](#) | [Om FunkisBil](#) | [Bilsekund NAV](#) | [Biler til salg](#) | [Kontakt](#) | [Leiebil](#)

funkisbil.no

Biler til salg

FunkisBil er et firma som selger brukte tilpassede biler for rullestolbrukere.

Vi selger biler med håndgass/brems og/eller rullestolheis.

Vi tilbyr også konsulenthjelp ved valg av bil og ved søknad til NAV.

Dato oppdatert:

20. mai 08

Østlandssamlingen

Tradisjonen tro, møttes godt over 30 deltakere fra østlandsfylkene på Thorbjørnrud Hotell på Jevnaker helgen 7. – 8. juni. Dette var den 14. gangen Østlandssamlingen ble arrangert.

Tekst: Elisabet Berge.

*Foto: Anne-Margrethe Nyhus
og Hege Bjørgan.*

Med stekende sol og nærmere 30 grader i skyggen, var de fleste i feriemodus denne helgen. Og det passet jo fint, med tanke på at temaet denne gang var cruisereiser.

Leder i LARS Øst/Oslo, Thomas Ulven, ønsket alle velkommen, og ga først ordet til Per Lillehagen fra Hurtigruten.

Hurtigruten – porten til Norge
Per Lillehagen orienterte om historien helt tilbake til slutten av 1800-tallet, og fortalte at ruten Trondheim-Hammerfest startet opp i 1893. Dette revolusjonerte postleveringen i denne delen av landet, for fram til da hadde det tatt 3 uker om sommeren og 5 måneder om vinteren å få levert fram brev til befolkningen.

De skipene som seiler i dag, er bygd i perioden 1956-2007. Rullestolbrukere blir anbefalt å bruke de skipene som er bygd i perioden 1993-2007, og 9 av de 11 skipene som går i kontinuerlig rute langs norskekysten er godt egnet for rullestolbrukere.

Vi fikk se mange flotte bilder fra det som blir kalt "verden vakreste sjøreise", for øvrig et uttrykk som eksisterte allerede før Hurtigruten startet opp. Det var presentasjon av de havnene der Hurtigruten legger til kai mellom Bergen og Kirkenes, og på returen besøker man de havnene man passerte om natten på veg nordover. I tillegg fikk vi orientering om mulige utflukter, men bussene er ikke tilgjengelige med rullestol. Hvis man er flere som reiser sammen, kan det faktisk svare seg å bestille en maxi-taxi og ta seg fram på den måten, og

taxisjåførene vet jo gjerne mye om det distriktet de kjører i.

På rundreisene gis det ikke rabatt, og det er ikke mulig å kjøre av og på skipet underveis, så det er ikke aktuelt å ta med bil om bord. På distansereisene gis det 50 prosent rabatt både på "trygdebil" og til personer som har rett til honnørrabatt.

Det er også mulig å seile med Hurtigruten til Antarktis i perioden november til februar.

Middelhavet med MSC Cruises
Line Waskaas fortalte at selskapet har 31 kontorer over hele verden, med hovedkontor i Napoli, Italia. Det er et familieeid selskap, og de har europeiske skip for europeere, med en litt annen stil på innredningen enn det de amerikanske skipene har.

Cruisene må bestilles via reiseby-

råer, og man kan velge mellom 97 ulike cruiseprogram. Det er cruise i Nord-Europa, Middelhavet, over Atlanteren, Karibia og Sør-Amerika. Ved å bestille tidlig oppnår man rimeligste prisen, og vær oppmerksom på at det er høysesong ut august. Anbefalt tid på året er mai/juni og september/oktober. MSC Cruises opererer med enhetspris for barn helt opp til 18 år, til kr 1400,- pr. barn i lugar med 2 voksne – uansett skip og lengde på turen.

Det er flere kategorier HC-lugarer; både innvendig, utvendig og utvendig med balkong, og det er plass til 3 personer i lugaren. Man må opplyse om mål på rullestolen ved bestilling, dette for å hindre misbruk av handikaplugarene.

Våre samarbeidspartnere

Etter lunsj presenterte Hege Bjørgan og Carola B. Humborstad fra Home Care og Hanne Einarsen fra Coloplast firmaene og de produkter og tjenester de kan tilby.

Ut i det fine været

Etter mange timer innendørs, var det deilig å sitte ute i skyggen av de store trærne. Det ble loddtrekning og en noe amputert "natursti" på grunn av at den svalende vinden ikke lot seg kombinere med pilkast og ringspill. Men det

ble både boccia og hjernetrim. Yvonne og Elisabet vant konkurransen sammenlagt, og premien var å få en klem av valgfri person. Valget falt selvsagt på Thomas. Etter middagen satt vi ute i mange timer, og hadde det som vanlig veldig hyggelig sammen.
◆

Fra venstre: Carola Boran Humborstad og Hege Bjørgan.

Returadresse: Patetra - LARS, Boks 9217 Grønland, 0134 Oslo

... når naturen *trenger litt hjelp*

Vi har lang erfaring i å arbeide for og med ryggmargsskadde.

Som hovedsamarbeidspartner har vi samarbeidet tett med LARS i mange år, og fører alle produkter som ryggmargsskadde trenger.

- ▶ **Enkelt** - levering hjem på døren i hele Norge
- ▶ **Tidsbesparende** - faste og automatiske leveringer hvis ønskelig
- ▶ **Kostnadsfritt** - ved levering av blåreseptvarer
- ▶ **Optimalt hjelpemiddel** - stort vareutvalg og produktnøytralitet
- ▶ **Trygt** - kvalitetsprodukter og veiledning av helsefaglig personell
- ▶ **Informasjon** - mye nyttig info lett tilgjengelig på våre nettsider
- ▶ **Taushetsplikt** - og vi har også konsesjon fra Datatilsynet

Vil du vite mer om våre løsninger?
Ring oss gratis på: 800 30 411

HOMECARE